

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület (Vár).

M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
Iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
Várkert-rakpart 1.
Hauszky József
Bomba-tér 4.
Keller Dániel
Attila-körút 63.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre
Remete-hegy.
Bichler I.
Kiskorona-utca 15.
Wimner Márton
Serfőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Barcza József
Váci-utca 66.
Buschmann Ferenc
Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11-13.
Függöttl. Magyarország. ny.
Váci-utca 81.
Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Hunyadi Mátyás ny.
Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
Székház-utca 1.
Luszt Sándor
Váci-utca 44.
M. kir. posta- és táv. ny.
Főposta-épület.
Mercur kö- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quitner József
Károly-körút, központi
városház.
Róth József
Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
Károly-körút 24.
Süsz Dávid
Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.
Ullmann József
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.

Wodianer F. és Fial
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendler A.
Arany János-utca 18.
Budapesti h. é. v. nyomd.
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
Farkas Lajos és Jakab
Nádor-utca 19.
Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
Hermes könyvny. r.-t.
Báró Atzél-utca 2.
Hungária-könyvnyomda
Váci-körút 34.
Juhász és Haas
Tüskör-utca 5.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Kálmán-utca 5.
ifj. Kellner Ernő
Csáky-utca 9.
Kertész József
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz Lajos
Váci-körút 20.
Krausz S. és T.
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35a.
Lőw Ede
Váci-körút 80.
Magyar Hirlap nyomd.
Honvéd-utca 10.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
M. k. postatakarékp. ny.
Hold-utca 4.
Pallas-irod. és nyomd. r.-t.
Kálmán-utca 2.
**Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat ny.
Dorottya-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Pollák M. Miksa és Tsa
Akadémia-utca 15.
Schlesinger és Kállai
Bálvány-utca 18.
Thália-nyomda
Csáky-utca 2/b.
Vas Tivadar
Honvéd-utca 12.
Vincze és Bartók
Bálvány-utca 15.

VI. ker. (Terézváros).

Baross-nyomda
Uj-utca 6.

Beer E. és Társa
Aradi-utca 8.
Berkovits János
Teréz-körút 40-42.
Bróza Ottó
Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond
Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és ny. r.-t.
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda stb. r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
Podmaniczky-utca 27.
Gergely Miksa
Váci-körút 19.
Glückselig M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmiedt Lipót
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Kápolnai Adolf
Teréz-körút 5.
Kassino Jakab
Király-utca 26.
Kaufmann, Vojtitz és tsa
Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunoss Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
Minerva ny. (tul. Gansl Ja.)
Szerecsen-utca 7/9.
M. á. v. menetjegy-ny.
Csengery-utca 33.
Magyar reklám-nyomda
Nagymező-utca 66.
Markovits és Garai
Lázár-utca 13.
Muskát Béla
Szondy-utca 4.
Neumayer Ede
Próféta-utca 7.
Orsz. közp. közs. ny. r.-t.
Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
Dávid-utca 5.
Poporul Román nyomd.
Vörösmarty-utca 60/a.
Rosner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Szerecsen-utca 13.
Radó és Rózsa
Ó-utca 2.

Rigler József Ede r.-t.
Rózsa-utca 55.
Schmelcz Izidor
Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
Szerecsen-utca 6.
Spinner Illés
Dessewffy-utca 43.
Székely Viktor
Dávid-utca 4.
Vigyázó Tivadar
Váci-körút 39.
Wellez Béla
Uj-utca 37.

VII. (Erzsébetváros).

Ádám Herman
Dohány-utca 1.
Árpád kö- és könyvny.
Valero-utca 9.
Athenaeum ir. ny. r.-t.
Kerepesi-út 54.
Bárd J.
Miksa-utca 17.
Biró Albert
Kluzsál-utca 35.
Deutsch József
Károly-körút 7.
Elek Lipót
Kertész-utca 37.
Erzsébetvárosi könyvny.
Dohány-utca 29.
Gallitzenstein H.
Dohány-utca 68.
Garai Mór
Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
Kerepesi-út 34.
Gonda és Társa
Akácfa-utca 50.
Grünwald Ödön
Wesselényi-utca 4.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Krammer és Erhardt
Csömöri-út 28.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond
Csömöri-út 38.
Nagel István
Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármin
Dohány-utca 84.
Roth és Krausz
Kertész-utca 23.
Rubin Izidor
Király-utca 15.
Spatz Henrik
Dob-utca 55.
Splitzer Márk
Kluzsál-utca 31.

Stern Péter
Kazinczy-utca 35.
Vasvári és Társa
Csömöri-út 13.
Wendt és fia
Károly-körút 19.
Wiesinger József
Wesselényi-utca 30.
Yost Irógyép r.-t. nyomd.
Erzsébet-körút 9-11.
Zeisler M.
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros).

Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hirlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Corvin-nyomda
Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignáczné
József-utca 14.
Fritz Ármin
József-körút 9.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 10.
Kossuth Lajos-nyomda
Ujvárszék 5.
Oththon-nyomda
Mária-utca 42.
Pázmáneum-nyomda
Mária-utca 11.
Révai és Salamon
Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és Neje
Szentkirályi utca 30.
Schulez Adolf
Baross-utca 81.
Stephanum ny.
Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
Baross-utca 66-68.
Szent László-nyomda
Rökk Szilárd-utca 28.
Wagner Ferenc
Futó-utca 44.
Welsenberg Ármin
József-körút 16.

IX. ker. (Ferenczváros).

Engelmann Mór
Vámház-körút 35.
Harsány Emil
Lónyay-utca 7.
Mészaki ir. és ny. r. t.
Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda r.-t.
Üllői-út 25.
Szepszke Novosztli kny.
Lónyay-utca 12.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
Maglódi-út (Gyűjtő-főgház.)
Merendiák Károly
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadilli József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvény-társaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei ny. Oyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczy«-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal és Fia.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t. (v. b.)
Halyák István.
Darvai Armin.
Wertheimer Zsigmond.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Bazin**
Klein Alfréd.
- Békés**
Bárá Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky J.)
Lepage Lajos
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Pirooska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Caallner Károly.
- Besztercebánya**
Hungaria-ny. (tul. Sonnenfeld Mór).
Machold F.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Borosjenő**
Ungár J.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tul.: Trattner H. és tsai).
Ciuruca és társa.
Gáborné és Társa.
Grünfeld Vilmos.
Óbitt János Fia.
- Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Breznóbánya**
Kreislér J.
- Budaok** (Promontor)
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Caacza**
Braun Rezső.
- Csáková**
Grádi Péter.
- Caáktornya**
Fischel Fülöp.
- Caervenka**
Heincz Lajos.
Welker Ádám.
- Csikszereda**
Ogyörgyakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Caorna**
Kokas és Neumann.
- Caurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda.**
Frank Béla.
- Debreczen**
Adler Józsefné
Csokonai nyomda-rt.
Drohschart és Popovits.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Hungaria-nyomda.
Komáromi József.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Vároasi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecaer**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy közseg-gek nyomdája.
- Dombovár**
Dombovári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsuca.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Lőw Sámuel.
- Enying**
Poltitz Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-ny. (tul.: Kahn M.)
- Érszekujvár**
Kohn Samu.
Pállnkás I. Géza.
Winter Zsigmond.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia«-könyvnyomda (tul.: Oerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
- Wunder Gusztáv.**
Wunder Gyula.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai
műintézet (tulajdonos:
Hegyi Jenő).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Soma).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gálszécs**
Berkovits R.
- Gyergye-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hevesmegy. Lapok ny.
Sima Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula és társa.
Györegyházmegyei könyvnyomda.
Heckenast György.
Láng Jenő.
Pannonia-könyvnyomda.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Schäser Ferencz
Püspöki lyc. nyomda
(hérlő: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szahó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Präger Ferencz.
- Halmi**
Friedmann Herik.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
Kanders Ferencz.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi
nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhelyi Híradó ny.
Vásárhely és Vidéke ny.
Wesselényi Géza.
- Holics**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Grünwald Jakab
Mermetstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.:
Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab
Pollák Ignác.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi L. és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom.
egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Mór.
Outenberg-ny. (Lukács G.)
Koczányi Béla.
László Béla.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hírlap-kiadó és Nyomda-Részvény-társaság.
Pestmegyei Hírlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Szappanos István.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Klabér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Letenyéi Sándor.
Menyhárt Julia és fia
- Kis-Jenő**
Gallovics Dezső.
- Kis-Kőrös**
Kálisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Bergér Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyar Mihály.)
Oamán János örököse.
Gombos Ferencz.
Gutenberg nyomda.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zoháth Ferencz.
- Komárom**
Frelsinger Mór.
Hacker Richárd.
Hungária-nyomda
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvény-társaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Felgl Frigyes.
Felgl Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanád József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné
- Lengyel-tóti**
Galamb Zoltán
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa
Schultz Ignác.
- Lippa**
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Lőw Dezső.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar Józset.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Szldon József.
Traunfellner Károly.
Topografina Heres.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéli Lajos.
- Makó**
Kovács Antal.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsur Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Berger Miksa.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger O. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Otyikó Károly.
- Miava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludvig.
Minerva ny. (tul.: Hirschbein Adolf.)
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugar és Társa.
Szélfényi és Társa.
- Módos**
Hoffmann Béla
Lustein Márkus.
- Mohács**
Bland János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grósz Testvérek.
Grünstein Mór.
Kahn és Fried.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.
Nánási István.
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor
Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

A Szakkör 1903. január havi programja.

4-én (vasárnap) a körhelyiség szabad rendelkezésre áll.

6-án (kedden) esetleg a *Budapesti Hirlap* szedőgépeinek megismerése; erről azonban, ha meglesz, külön meghívókkal értesítjük tagjainkat.

11-én (vasárnap) a körhelyiség szabad.

15-én (csütörtökön) este fél 8 órakor *választmányi ülés* a körhelyiségben.

18-án (vasárnap) a körhelyiség szabad.

25-én (vasárnap) d. e. 11 órakor *havi felolvasó ülés* a körhelyiségben.

Este 8 órakor *házi estély* hangversenyyel és tánczzal a körhelyiségben.

A KÖNYVNYOMTATÓK NYELVE.

(Folytatás és vége.)

De már korábban is, a hetvenes években, volt szó arról, hogy mesterszavainkat megmagyarosítsuk. — A Tudományos Akadémia maga volt a kezdeményező, a mennyiben felszólította akkori önképző egyesületünket, hogy állítsa össze számára közhasználatú magyar mesterszavaink jegyzékét. Az egyesület Puszta Ferenczet bízta meg e munkával, ki azt becsülettel elvégezte, és magyarzó szótárképpen a Nyomdászok Közlönye 1883-iki és 1884-iki évfolyamaiban ki is adta.

1886-ban az Akadémia megbízta Frecskay János akkori szabadalmi levéltárost azzal, hogy a Mesterségek Szótárát megszerkeszse. Frecskay, ki különben is kitűnő ismerője régi nyelvemlékeinknek s a Magyar Nyelvőrnek már a hetvenes években buzgó dolgozó-társa volt, a Pusztai-féle szógyűjteményt is fölhasználva, 1898-ban kiadta a könyvnyomtatás mesterszóirol szóló füzetkékét. Ez a kicsiny füzet — bár hézagos, a mennyiben összes mesterszavainknak talán hatodrésze sincs meg benne — mégis igen jó szolgálatot tett nekünk. Megmutatja ugyanis, hogy milyen irányban kell szavainkat megmagyarosítanunk. Sok benne az ásatag szó, a mi ha nem is a mi mesterségünkben volt egykoron használatos, de ugyanolyan vagy legalább hasonló dolgot jelentett valamely más mesterségben. —

A mely tárgyra vagy fogalomra meg már éppenséggel nem tudott régi magyar szavakat találni, újakat faragott. Ha ez a szófaragása nem issikerült mindenik szavánál tökéletesen, annak az lehet az oka, hogy ő nem vérbeli könyvnyomtató.

Frecskay munkáját nem fogadta úgy a nyomdászvilág, a mint megérdemelte volna. Sőt ki is figurázták a látómesteriért, meg a sorjázójáért. A mi germanizmus-hoz szokott fülünk furcsának találta az ilyen törülmetszett, zamatos magyar szavakat.

Nyomdászati Enciklopédiája függelékeképpen bőséges szakszótárt adott ki az idén Pusztai Ferencz. Ez a szótár a magyarosítás ideális célját is szolgálja, de a mellett gyakorlati értékű is. — Megvannak benne Frecskay szavai is, meg azok is, a melyeket szakirodalmunkban és mesterségünk gyakorlása közben használunk.

Mesterszótáraink is volnának tehát, csak az a baj, hogy nem igen forgatjuk azokat és sem a szakirodalmunkban, sem pedig praktikus életünkben nem igyekezzük kerülni a meggyökeresedett német, németből szolgamódra fordított, vagy magyar ugyan, de rosszképzésű szavainkat.

Latin mesterszavaink egynémelyikén is megérzik a német hatás, a mennyiben a *quadratus*, *mediaevalis*, *textus* stb. szavakat csonkán, quadrát, mediaeval, text stb. alakban használjuk. A latin szavak ilyen megcsonkítása a német nyelvben szinte kötelező, de a magyaros nyelvérzéssel csöppet sem fér meg.

Latin és új-latin szavainkból is szép gyűjteményt állíthatnánk össze, s jelentékeny részük olyan, hogy közösen használjuk a németekkel. Lássuk csak, hirtelemben mennyi jut e szavakból az eszünkbe:

Autor, kondiczió, custos, dedikáció, deletur, vertatur, divizorium, tenákulum, forma, formátum, fundamentum, spácziom, korrektor, revizor, interpunkció, impresszum, imprimatur, margo, antiqua, minusz, materiális, plusz, marginális, terczia, matricza, patricza, plakát, regiszter, princípális, punktura, korrektura, folio, quart, oktáv, szedecz stb.

Latin szavainkat, ha nincsenek helyettük kifogástalan magyar szavaink: ne bántsuk. — A rég-holt latin nyelv inváziójától már nem kell félnünk, s különben is szépen megférnek a latin szavak a mi magyar mondatainkban. Aztán meg azok a latin szavak önkénytelenül ráemlékeztetik az embert mesterségünk hajdani előke-

lőségére, azokra a szép időkre, a mikor a könyvnyomtató a világ legelső mesterembere volt. Talán nem is mesterember, hanem tudós és művész egyszemélyben.

Ismétlem, ne bántsuk a mi régi, tisztos latin mester-szavainkat.

Hanem irtsuk helyette annál buzgóbban a germanizmust, mert ez az, a mi megfojtással fenyegeti zengzetes ősi nyelvünket. A mi külön könyvnyomtatói nyelvünket már úgylis annyira megrontotta, hogy szégyenkezhetünk érte.

A francziáktól is jó sok terminus technicust vettünk már át, még pedig azokat is többnyire a németek közvetítésével. Némely ilyen szó változatlanul maradt a mi nyelvünkben is, és olyanformán mondjuk ki, mint a született francziák. Ezek közé számíthatjuk a következő szavakat: cliché, contour, dépôt (depó), dépositur, étiquette, grotesque (groteszk), porte-au-page, réclame, metteur (de már a metropást [metteur-en-page] kicsit kiforgattuk az eredetiségéből, mert azt a francia metőranpázsznak ejti).

Azok közül a francia mesterszavak közül, a melyeknek kiejtését megváltoztattuk, megemlíthetjük a francziáknál réglet-nek hangzó reglettát (réglette), az ott pti-nek ejtett petit-et, és a nonparej-nek hangzó nonparel (nonpareille). A mi pindzettánkat (pincette) is a francia penszetnek ejti.

Sajátságos módon vedlett át a francia bourgeois (burzsoá) betű borgiszszá. Ezt a szóficzomitást ugyan nem mi, hanem azok a németek cselekedték meg, a kik nem tudták annak olvasási módját. Eredetileg talán a maguk olvasási szabályaihoz képest betű szerint akarták kimondani, de mert ez a sok magánhangzó miatt ahogy sem sikerült, elhagyták az u-t, e-t meg az o-t s lett belőle borgis. Mi természetesen hűségesen követjük őket még abban is, a mi bolond és nevetséges dolog s így átvettük a borgisz szót is.

A parte-czédula szónak is a francziák az öregszülei. A francia faire-part mortuaire-ből a németek kiragadták a part-t, hozzábigyesztették az e betűt, meg a Zettel szót, s így lett belőle Partezettel. A mi parteczédula szónk — bár a németektől vettük át — közelebb áll az eredetihez, mert a czédula szót a francia egy betű híján úgy írja, mint mi (cédule).

Francia eredetű mesterszavainkat se kell mindenáron irtani. A melyiknek helyébe nincsen tökéletesen jó magyar szavunk, jobb, ha békében hagyjuk. Mert hiszen ha rosszul képzett, vagy másképpen hibás magyar szóval helyettesítjük: nem nyerünk vele semmit.

A rosszul képzett, csonka vagy egyéb hibában leledző mesterszavak száma is jókora még minálunk. Gyönyörű kis gyűjteményt állíthatnánk össze belőlük.

Találomra nyúlok közibök, hogy megmutassam t. szaktársaimnak a hibás szófaragás egynehány ékes példáját.

Itt van például ez a szakirodalmunkban széltében használt szó, hogy *térző*. Mi az a *térző*? Bizonyosan

olyas valami, a mivel *tereznek*. De hiszen a magyar ember tudommal nem ismer semmiféle *terezni* igét, s még ha ismerne is, azt sehogy sem alkalmazhatnók annak a munkának a megjelölésére, a melyet a német a metaforás „durchschiessen“ szóval fejez ki, s a mit a jó nyelvérzékű magyar talán leghelyesebben a sorok tágitásának mondana. Már most mi sem volna természetesebb annál, mint hogy a Durchschusst tágitónak nevezzük; idővel talán általánossá is lehetne a használata.

Másik ilyen ékes szavunk az *ürpótló*. Nem tudom, ki csinálta, kinek a lelkét terheli ennek a csudaszülöttnek a világrahozatala. Annyi bizonyos, hogy ez a szó logikai és fizikai képtelenség egyszerűre. Lehet-e az ürt, az ürességet pótolni? Nem, legföljebb megtölthetjük.

Frecskay János kitűnő szót alkalmazott a stég megürpótló helyettesítésére. Ez a szó: a *tag*. Kár volna, ha nem gyökeresedne meg nyelvünkben.

Nem egészen kifogástalanok ezek a birtokos összetételek: czímkártya, névjegy. Ha fölbontjuk őket a birtokos esetükre: czímnek a kártyája, névnek a jegye lesz belőlük. Helyesebbek volnának tehát a czégekártya, czéggjegy, látogató-jegy kifejezések. Czakó Elemér a Magyar Iparművészet egyik számában jó körülírással „czéget hirdető kártya“-nak nevezi az „Adresskarte“-t.

A *körforgó gép* is — már tudniillik a szó maga — csúnya alkotás. Pleonazmus van benne. Hogyan forogjon az a gép, ha nem körben? Más forgást el sem lehet képzelni. Minek ott a *kör* szónak a hozzábigyesztése, mikor forgó gép maga is kifejez annyit, mint a körforgó gép, s grammatikai tekintetben is kifogástalan.

Kár, hogy a forgó gép szónak közhasználatúvátétele kissé bajos. A könyvnyomtatók nagy többsége rotációs gépnek nevezi sebben az alakjában ismeri már a laikus közönség is. A *rotációs* szó ellen sem tehetünk egyéb kifogást, mint hogy latin.

Hát a *tömöntöde*? Ez a szegény szó két nehéz nyavalyában is sinylődik. Először is az öntöde szó maga is hibás, mert álképzős. Aztán meg micsoda is az a *töm*, a mit az öntőintézetben vagy öntőosztályban öntenek? Egykoron „tömör“ lehetett, de az „ör“-t bizony levágta belőle valami kaján nyelvtudós, talán éppen „Helmezy ki a szót elmetszi“? Vagy Nendtvich, az iblany, büzeny stb. ilyenféle csodabogaraknak világra szülője?

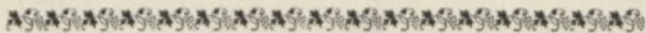
Annyi bizonyos, hogy a stereotipia szó, ha mindjárt görög is, százszorta különb annál a szakirodalmunkban már jócskán szereplő szerencsétlen tömöntöde szónál.

Leggyakrabban emlegetett szavunk, a *nyomda* sem igen érdemli meg azt a nagy becézgetést, a miben része van. Álképző szó ez is. Bezzeg a mi derék elődeink — a régieket értem — nem röstellték világhosszterjesztő officzinájukat könyvnyomtató műhelynek nevezni. Tótfalusi Kis Miklós sem vallotta magát soha könyvnyomdásznak, ezt a szót nem tudta volna talán ki sem ejteni az ő igazmondó magyar ajka. Tipográfus volt ő mindig, vagy könyvnyomtató.

Hiszen még akárhány rossz mesterszóval lehetne előhozakodni, de példának elég talán ennyi is.

Mielőtt befejezném kurtára fogott fölolvásomat, még egyszer kérem a magyar könyvnyomtatók elitjét, a Szakkör tagjait: törekedjenek arra, hogy mesterszavainkat mentől jobban és mentől nagyobb mértékben magyarosítsuk. Hiszen tulajdon édes anyanyelvünknek teszünk vele nagy, igen nagy szolgálatot. Anyanyelvünk szeretetét pedig a legmodernebb filozófiai és gazdasági elvek sem ölhetik ki belőlünk. Megdülhet idővel minden: haza, vallás stb., de még akkor is föl-földobog a szívünk, ha hosszú idők után egyszer-más-szor magyar szót hallunk.

Novák László.

A NYOMÓ-HENGER ELÁLLITASÁRÓL.

A gyorsajtó nyomó-hengerének formaváltás közbeni elállításáról eddig még mindig annyira eltérők a nézetek, hogy nem tartom feleslegesnek erről a témáról egyet-mást elmondani.

Alkalmam volt több különböző könyvnyomdában működni és míg egyes helyeken ha a nyomó-hengert állítottuk, azt fel sem vették, máshol óriási bűnnek tartották, sőt az illetőt érte el is bocsájtották.

Sokszor eltünődtem, hogy most vajjon melyiknek van a kettő közül tulajdonképpen igaza? Kutatásaim közben végre a következő megállapodásra jutottam:

Azok, a kik a nyomó-henger elállítását oly szigorúan tiltották, a legtöbb esetben nem voltak szakemberek s ezt az utasítást a gyorsajtó gyártójától vagy ennek szerelőjétől kapták. Ezek pedig olyan egyének, a kiknek a gyorsajtón való állandó munkálkodásban a különféle egyformátlan anyagokkal való küzködésben még nem volt részük. Tudományuk abban rejlik, miszerint tudják azt, hogy ha a nyomó-henger elállítódik, akkor a nyomó-talapat fogai már nem illenek olyképen össze, hogy kifogástalanul sűrűdhassanak, melynek következménye a piszkolódás (smiczelés). Ezt mi gépmesterek is igen jól tudjuk. Mit tegyen azonban az a gépmester, ha a rendesnél erősebb vagy gyengébb nyomásra van szüksége? A válasz az, hogy tegyen több vagy kevesebb ívet a nyomó-hengerre; igen ám, de ezt még úgy sem szabad, tudva azt, hogy a felhuzatnak a nyomó-hengeren 1 mm. vastagnak kell lenni és ha a nyomó-henger kerületét nagyobbítjuk vagy kisebbítjük, úgy az a nyomó-talappal nem lesz arányos, a minek következményei a hamis regiszter, piszkolás a nyomás elején vagy hátulján, a betűanyag túlgyors kopása az által, mert ilyen esetben a nyomás nem végződik oly pontos merőlegességben, mint annak történnie kellene, hanem rézsútosan és így az anyag úgy-szólván lecsiszolódik.

Különösen nevetséges az illetők ezen állítása régebbi gyártmányú sajtóknál. Ezeknek a sajtóknak szerkezete rendesen igen gyenge, ennek következtében az egész nyomóalap úgy jár nyomásközben fel és alá, mintha rugókon állana; szeretném látni azt a gépmestert, a ki ilyen körülmények között, mondjuk, hogy egy táblázat után, a nyomó-henger elállítása nélkül nyomna egy nehezebb formát. Az egyengetést még elvégezhetné, ha azonban nem hagyná azt egy éjjelen át száradni, az okvetlenül lecsúszna, a mi bizony nem valami kellemes; hozzá véve még a fenti bajokat, mégis csak helyesebb, ha a rendes felhuzatot használjuk, a mi még sem olyan veszedelmes, ha a fogasrudak a nyomó-talappal helyesen vannak beállítva.

A beavatottabb, illetve a több szaktudással bíró egyének erre azt felelnék, miért lehet a kéttúrás sajtón a nyomó-henger elállítása nélkül nyomni? Megengedem, hogy ez ott lehetséges, mert ott nem kell azzal számolni, hogy a nyomó-talapat esetleg enged, lévén az igen szilárd; de a fogasrudak kellő összevágásának hiányától sem kell tartani, mert ilyenek ott nem léteznek. Különben is itt a nyomó-henger 10—12 cm. széles vassíneken gördül végig, a minek következtében piszkolásról szó sem lehet, azt a csekély különbözetet pedig, a mi itt a nyomás erősségét illeti, 1—2 ívvel kipótolhassuk s ez még sem annyi, mint más gépeknél 6—8 ív.

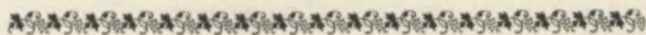
Különben is külföldi tekintélyes szakemberek, mint J. Müller, szintén állítják, sőt mi több, minden egyes egyengetés után igazítják a nyomó-hengert, a mit mi ívalarakással kerülünk el, pedig pl. Müller szaktárs, Berlin egyik legjobb szakembere, a ki már nem szorul tanácsokra. Ez okból az illető gyárosok jól tennék, ha a tanácsadás helyett iparkodnának sajtóikat akként tökéletesíteni, hogy minden csekélység ne ártson nékiök. A külföldiek ezt már régen belátták és e bajokat egész helyesen iparkodik egy németországi gépgyár elhárítani, úgy hogy sajtóit olyképen készíti, hogy a nyomó-henger egyáltalán el nem állítható, helyette azonban a nyomó-talapat igazítható alacsonyabbra vagy magasabbra a fogasrudak nélkül, ennek következtében a fent említett összes bajok megszűnnek. Nehézkes itt a dologban az, hogy a hengert is folyton állítani kell, azonban oly intézetekben, a hol csak egy kis súlyt is fektetnek a kifogástalanságra, ez a csekély idővesztés nem jön számításba.

Ezek után, azt hiszem, eléggé megokoltam, hogy helytelen az a nézet, a mely mindenkor tiltja a nyomó-henger elállítását, mert annak elállítása nélkül csak ott lehet nyomni, a hol a formák alakjukra nézve soha nem változnak, ez pedig ritka eset.

Ha nem kellene folyton azokkal az akadályokkal számolni, a melyeket a nyomó-henger el nem állítása okoz, annak mi gépmesterek örülnénk legjob-

ban, azonban addig, a míg gyorsajtóinknak jelenlegi szerkezete megmarad, azt a szakmáját tökéletesen ismerő gépmester a szükséghez képest mindig el fogja állítani, ha csak készakarva nem akar károkat okozni.

Janovszky János.

NAGYVÁRAD KÖNYVNYOMTATÁSÁ- NAK TÖRTÉNETE.

IV.

A nagyváradai nyomdászat a XIX. században.

Mult cikkünket azzal fejeztük be, hogy *Gottlieb Antal* váci nyomdatulajdonos 1804 július 1-én lett vétel útján birtokosa a nagyváradai szemináriumi nyomdának és hogy egyidőben, ugyancsak 1804-ben megvette *Szigethy Mihály* özv. Medgyesi Pálnénak Nagyváradon heverő nyomdafölszerelését Diószegről és azt üzemképes állapotba helyezve, Nagyváradon második nyomdát állított fel. E fordulat azonban ropant szövevényes versengési bonyodalmakat szült, melyeket *Naményi Lajos* érdekesen ír le, s kortörténeti fontosságuk folytán érdemesek, hogy mi is közöljük *Naményi* munkájának e részét szó szerint.

Gottlieb Antal a váci és váradai nyomdák mellett 1806-ban engedélyt kapott egy harmadik nyomtató-műhelyre, egy Máramaros-Szigeten felállítandó nyomda nyithatására. E nyomda-engedélyért, lévén *Gottlieb* máramarosi születésű ember, már két év óta tárgyalt az ottani befolyással bíró hatósági közegekkel s így körülbelül biztosra vette annak elnyerését. Ezeket felsorolva, *Naményi* aztán következőképen adja elő a további fejleményeket:

A máramarosi nyomdához társat keresve ismerkedik meg *Szigethy Mihály*lyal, a debreczeni városi nyomda vezetőjével. 1804 augusztus 31-ikén keresi fel első ízben levelével *Szigethy*. Értesíti, hogy megvette a váradai és a máramarosi nyomdát. Miután hallotta, hogy gróf *Károlyi* elhanyagolt nyomdáját akarja megvenni, felszólítja, egyesüljenek, így az egész környék az övék volna és könnyen boldogulnának. *Szigethy* saját gazdája lenne. Ha egyesülni akar vele, írja meg szándékát, mert *Vác*zról úgy sem vezetheti vidéki nyomdát és a máramarosiak is sürgetik a nyomda felállítását. Az oláh püspökök megígérték, hogy az oláh könyvek kinyomtatását kérelmezik ő felségétől, mert az universitás nem győzi. Nagyváradai faktorával elszámolt. Majd félesztendeig volt egyedül; azután három legényt küldött segítségül, mégis 1400 forint a költségtöbblet, holott neki ugyanennyi idő alatt csak 1005 forint kellett. Megnyugtatta, hogy csak egy gyermeke van; ma-holnap minden *Szigethy*é lehet, mert neki *Vác*zról sok jószág is van.

Szigethy azonban nem fogadta el ez ajánlatát; ő a váradai nyomdát akarta volna megvenni. De ezt *Gottlieb* nem adhatta. Amáramarosi engedélyt azonban eladja,

de ezzel is nagy kárt okoz magának, mert voltak évei, mikor a királyi adminisztrátortól 1000—2000 forintot kapott. Most is *Sárvári Pál* 400 forint ára munkát adott. Ez évben 30.000 tabellát nyomtatott a vármegyének. Most megint 8000-et kértek. Ott jó dolga van a nyomdásznak. S egész Moldvában nincsen nyomda; Lengyelországgal is határos; Erdélyben is sok királyi dikaszterium van, mégis 1000 forintért átengedi a jogot. A máramarosi engedélyt csak *Bereg*, *Ugocsa*, *Máramaros* vármegyék sürgetésére adták. *Gottlieb* azonban jobb szeretné, ha a váradai nyomdánál volna társa legalább két esztendőre, 2000 forint betéttel, fele haszonra és költségre. Két esztendő múlva új szerződést kötnek; vagy hosszabb időre, vagy örökre átadja. Ha társ lesz, a faktor megmarad; de *Szigethy* lesz a parancsoló. A szerződést csak állítsa össze, majd aláírja. Ha fixumért akarna hozzájönni, 400 forintot ígér esztendőnként, de jobb volna, ha saját gazdája lenne. Ha a máramarosit akarja, küldje a pénzt, mindjárt átadja, de ő jobb szeretné a váradai társas üzletet. Sokat költött arra, de már megy lassan. Ha belép: a papirost, festéket és a többit átveszi, mintha most vennék. Évente azonban egyszer meglátogatná. A legény-regulációt reá bizza. Ha társa lesz, házat is vesznek Váradon. A szeminárium annyi pénzt ígért, a mennyit akar és ajánlja, hogy házat vegyen.

1804 október 5-én ismét azt írja *Gottlieb*, hogy a váradai nyomdát a szeminárium tudta nélkül nem adhatja el, de van és lesz rá mód, ha *Szigethy*nek kedve van, hogy ezt úgy adja át, mint ő vette. Legfeljebb ő is elismeri, hogy másnak el nem adja. A máramarosi just ne drágálja. 1793-ban 5200 forint ára munkát küldött a királyi adminisztrátornak, és most is sokat nyomtat oda. Ha egyszerre nem is teszi le az 1000 forintot a szigeti nyomdáért, elfogadja felét most, felét esztendőre. Ha ott nem tetszenék, átjöhetne Váradra. Faktornak kell lenni Váradon, ki őt képviseli; azonban *Szigethy* lesz a főnök. Medián papirost, kis papirost és egy inast, ki már egy esztendeje tanult, küldött oda; sokat költött már a váradai nyomdára. Sürgeti a választ a máramarosi ügyben, mert már vannak vevői.

Ha a váradinál lesz társ — írja ismét 1804 október 24-én — akkor a házbér két részre oszlik. A faktor is fizet házbért és *Szigethy* is fogadhat ott szállást. A mikor belép, új számadás kezdődik. Ha *Szigetre* nem megy, ő állít fel nyomdát, mert nagyon sürgetik a megyék és az orosz püspökök *Munkács*ról.

Mig azonban ez a levelezés folyik, *Szigethy* érdeklődik *Medgyesi Pál* volt diószegi nyomdája iránt és ezt 1804 december 4-én kelt szerződés alapján *Medgyesi Pál* özvegyétől *Oláh Mária*tól és leányától *Medgyesi Klára*tól 340 r. forintért meg is veszi. Vinkulumnak mindkét fél 500 r. forintot tesz le.

De alig telepedett le, 1805 május 17-én *Tichy János*, a *Gottlieb*-nyomda üzletvezető faktora már ama kérelemmel fordult *Tokody György* kir. tanácsoshoz, a nagyváradai kerület studiorum direktorához, hogy gátolja meg *Szigethy Mihály* nyomdanyitási szándékát és terjeszse ezt a helytartótanács elé. Váradnak új nyomdára nincsen szüksége és ez *Gottlieb*re különben is káros és sérelmes volna. A vezetése alatti nyomda az egész környéknek egyedül álló nyomdája és ez látja el minden

nyomtatvánnyal. Minden munkát gyorsan, késedelem nélkül szokott elintézni. Felemlíti továbbá, hogy midőn Gottlieb a szemináriumi nyomdát átvette, a szerződésben ama feltételt kötötte ki, hogy minden tulajdonjog ő reá szállván, másnak privilegium ne adassék, más nyomda mellette fel ne állíttassék. Ezért rá nézve az új nyomda felállítása sérelmes. Jövedelme is csökkenne, pedig az elhanyagolt és hiányos nyomda rendezésére, fölszerelésére tetemes kiadása volt, a mi csak kis részben térült meg mindeddig. E mellett a papiros szállítása is sokba kerül Vácra és a házon is sok a teher. Végül figyelmébe ajánlja Tokodynak, hogy Szigethynek csendes társa Sándorffy József, a megyei fizikus, ki Bécsből hozott betűket és fölszerelése egy teljes nyomdára elég; ezért áll érdekében Szigethyt az új nyomda felállításában támogatni.

A helytartó tanács Tokody fölterjesztésére már 1805 június 11-én elrendelte az ügy megvizsgálását. Megjegyzi azonban, hogy a Medgyesi által alapított diószegi nyomda a cenzura könnyebb eszközlése végett lett Nagyváradra a Körös-utczába helyezve.

Tokody György Sándorffy Józsefet hallgatta ki első sorban, ki Tichy kérvényére a következőket adta elő.

Tény az, hogy Bécsből magyar típusokat hozott haza Váradra, a melyeket Bécsben az Ephemerides Medicae nyomtatásánál használt, mivel a német nyomdásznak magyar betűi nem voltak.

Mikor Váradra hívták honfitársai főfizikusnak, ő felsége megengedte, hogy az Ephemerideseket itthon is folytassa, nehogy a hazai nyomdák szégyenére másutt kellessen kiadnia. Ezért megvette a bécsi nyomdától a magyar betűket és a papirt is.

A mint visszatért, két nyomdára volt figyelemmel: az egyik a körös-utczai, a másik a szemináriumi. Gottlieböt kereste fel először, hogy a költségek felől tudakozdják. Nagy, szinte hallatlan árt kért, pedig a betűk és a papír össze sem volt hasonlítható a sajátjával. Ezeket sokkal alkalmasabbnak találta és fel is ajánlotta Gottliebnek, ki ennek daczára minden ivért négy forintot kért, tehát többet mint Bécsben fizetett. Gottlieb ekkor figyelmeztette, hogy a típusokat nem szabad a házánál tartani. Miután a fennálló törvényeket és rendszabályokat megsérteni nem akarta, betűit Rhédei Lajos, kir. kamarás házánál helyezte el.

Olcsóbb nyomdászt keresett és ekkor lépett érintkezésbe Szigethyvel, ki megvette Medgyesiné, az özvegy nyomdászné tulajdonát és virágzóvá akarta tenni az elhanyagolt nyomdát. Ha némelykor öt egyben-másban tanácscsal, munkával segítette is, ezt tudományszeretéből tette, mert fájt látnia, hogy a tudomány emberei éjt nappallá téve dolgoznak, mégis majdnem éhen halnak, a nyomtatók pedig, mint pl. Trattnerék meggazdagodnak.

A Szigethy-nyomda nem új nyomda, hanem folytatása a cenzura könnyebb kezelése miatt a megye által a Körös-utczába helyezett nyomdának. Gottlieb nyomdája különben sem végzi a dolgát pontosan és rendszeresen. Bizonyosság rá Budai tanár esete, a ki már két év óta sürgeti könyve kiadását. Gottliebnek Váczott, Máramarosszigeten és Várad-Olasziban van nyomdája: három nyomdát pedig egyformán jól gondolni, vezetni nem lehet. De oly népes helyen, mint a minő Várad,

hol több tudományt művelő férfi van s a király által alapított akadémia létezik, nem is elégséges egy nyomdász, ki csupa haszonlesésből mintegy monopoliumot csinál a nyomdászatból. A második nyomda szükséges és ennek helyreállítását kérni kell ő felségétől. A mi pedig a kizárólagos jogot illeti, ezt a szemináriumi nyomda megvételekor magának senki sem biztosíthatta, ez egyedül ő felsége joga és ezt megsérteni nem lehet.

Végül Szigethy Mihályt hallgatták ki. Előadta, hogy a nyomdászatot Webernél Pozsonyban tanulta, majd több városban volt, míg 1787 augusztus 6-án Debreczenbe került és a városi tanács jóvoltából a városi nyomdánál volt ötödfél esztendeig, mint legény (socius), azután pedig provizor lett. E hivatalt hét esztendeig viselte. Erre alkalmas is volt. Már provizorsága idején foglalkozott azzal (1802), hogy a szemináriumi nyomdát megveszi. Érintkezésbe is lépett Zolnay Antal prefektussal, de 1803 április 24-én Gottlieb fölkereste Debreczenben s kijelentette, hogy ő beszélt az új püspökkel Budán, ki inkább örökre bezárhatja a nyomdát, semhogy Szigethynek engedje át. Gottliebnek azonban átengedik és ő meg is veszi a nyomdát; két vagy három esztendeig társának tekintti Szigethyt, utóbb pedig örökre átadja. De a nyomda megvétele után, meggyőződve arról, hogy Gottlieb szándékát megváltoztatta, inkább Nagy-Károlyba ment és átvette gróf Károlyiné nyomdáját. Gottlieb erről értesülve, mindent elkövetett, hogy szándékát megakadályozza és azon fáradozott, hogy vele együtt működjön. De megfontolta a dolgot és inkább megvette Medgyesi Pál nyomdáját. Váradra jövén, azt ajánlotta Beöthy László alispán, hogy inkább Váradon legyen a nyomda, mint Diószegen, mert így mindenkor a könyvrevizor szeme előtt lehet. Ezzel ment fel Budára, hol ezt jóvá is hagyták.

A nyomda helyreállítására 2037 rh. forintot költött, mert virágzásra akarta hozni azt, mit 1798-ban Medgyesi veje, Rábai István folytatott és biztosra vette, hogy a mit II. József császár Medgyesi Pálnak 1787-ben engedélyezett, azt neki is megadják. De ezzel az engedéllyel ő nem akar „kupeczkedni“, mint Gottlieb Antal, ki több engedélyt eszközölt ki, csakhogy egész vidékeket uraljon és utóbb a nyomdákat jó nyereséggel eladhassa. Ő, ezzel szemben, egyedül a becsületes megélhetésre törekszik.

Kéri kérése figyelembevételét, mi annál is inkább szükséges, mert így megakadályozzák Gottlieb törekvéseit, ki úgyszólván monopolizálja a nyomdászatot és már majdnem kétszer oly drágán nyomtatja az ivet, mint ez külföldön szokás. A munkát sem győzi, sok könyv nyomtatlanul hever, mit Szigethy feldolgozhatna. Ha azonban kérését nem teljesítik, elszegényedik, tönkre megy.

Az 1805 szeptember 21-én Várad-Olasziban tartott közgyűlés foglalkozott a Gottlieb és Szigethy közt felmerült surlódással. A kiküldött „deputáció“ meggyőződött Tichy Jánosnak, Gottlieb faktorának és Szigethy Mihálynak meghallgatása után, hogy Szigethyre nem lehetett rábizonyítani, miszerint tiltott könyveket nyomtatott és kétségtelen, hogy eddig is a litteratura előmozdítására törekedett. Azért megengedik, hogy nyomdáját Diószegről Váradra tegye át, itt van a cenzura is, így

a felügyelet is könnyebb és rendesebb lehet; viszont ha ezt megtagadják, Szigethy, ki már mindenét a nyomdába fektette, végső szegénységre jutna. A küldöttség az engedély megadását azzal indokolja, hogy Gottliebnek ép oly kevésbé árt, ha Szigethynek Váradon lesz nyomdája, mintha Váradtól három órányira Diószegen volna. Viszont ha a nyomda Váradon felállítatik, Gottlieb nem lesz egyedül, nem nyomtathat oly drágán. Mindezt figyelembe véve pártolólággal terjesztik Szigethy kérését a helytartótanács elé.

A fölterjesztésnek sikere volt, mert 1806 április 1-én a kir. helytartótanács István nádor aláírásával arról értesíti Bihar vármegyét, hogy a Diószegről Váradra hozott nyomda használatára jogot ad Szigethy Mihálynak, ki mint szabad könyvnyomtató sietve kéri a megye alispánjától, hogy engedélyiratát a közgyűlés elé terjeszse és megerősítse.

Igy ért véget a Gottlieb és Szigethy közt felmerült engedélyjogi kérdés. A papnövelde, bár védelmére kelt Gottliebnek, nem gátolhatta meg az újabb nyomda felállítását.

Ezek után több éven át két nyomda működött Nagyváradon. Azonban Szigethy Mihály, látva, hogy Gottlieb Antallal szemben, kit főleg a katolikus párt támogatott, nem boldogulhat üzletével, 1810-ben otthagya Váradot s áthelyezte nyomdáját Miskolcra.

Időközben, 1808-ban, Gottlieb is eladta nagyváradi üzletét művezetőjének, *Tichy Jánosnak*, a mi jóemlékezetű Tichy Ákosunk ősapjának. Tichy János már régibb idő óta volt alkalmazva Gottlieb váradi nyomdájánál. Értelmességének elég jelét adta a Gottlieb és Szigethy közt felmerült vitában, a melyben ő képviselte Gottliebot. Különben néhány szóval találóan jellemzi őt Gottlieb ama levelében, melyet 1804 október 5-én irt Szigethyhez, mikor a váradi nyomdához társul akarta megnyerni: „Ez a Tichy nevezetű Factorom igen szelid, jó ember, dolgozó, ő úgy fog dolgozni, mint akármely legény; tud jól németül, oláhul, magyarul.“

E szerint magyar ember volt az első Tichy. Birta pedig e nyomdát 1839-ig, tehát harminczegy éven át, oly sokáig, mint még egy váradi nyomdász sem. Alatta több mint kétszáz könyv jelent meg, a melyeknek alig egy negyede latin, a többi — néhány kivételével — magyar nyelvé.

Meghalt 1838 december 21-én, üzlettulajdonosként fia, *Tichy Alajos* követte. 1847-ben gyorsajót állított föl Tichy Alajos s a nyomda szép lendületnek örvendett. 1839-től 1862-ig, tehát huszonhárom év alatt, körülbelül 160 mű látott napvilágot Tichy Alajosnál.

Mikor Tichy Alajos 1862 július 18-án 53 éves korában meghalt, fia: *Ákos* (a mi Ákosunk édesapja) vette át a nyomdát.

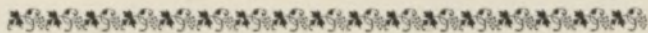
Tichy Ákos világlátott ember volt. Előbb Bécsben, utóbb hosszabb ideig Lipcsében, majd rövid időközben Hamburgban, Berlinben, Brémában dol-

goztatott. Bejárta Angliát, huzamosabb ideig időzött Londonban, mig utóbb Párisba került. Haza jöve, az apai üzlet élére állott. 1868 óta erős konkurrencziával kellett megküzdenie; a modern fölszerelésű *Hügel*-nyomda háttérbe szorította az övét. Nyomdája hovatovább mindinkább értéktelenebbé vált, hanyatlott. Ily körülmények közt 1874-ben kénytelen volt a nyomdát *Hollósy Lajosnak* eladni.

Az alkotmányos éra beálltával Nagyváradon is föllendült a nyomdászat, de csak számbelileg, a nyomtatványok technikai kiállítása bizony még ma is sok kívánnivalót hagy hátra. Ma tizenegy nyomda működik Nagyváradon, de tisztességesen szedett és tisztán nyomott munkát vajmi ritkán látunk kikerülni azokból, arról nem is szólva, hogy egyike vagy másika törekednék a modern irány izlése szerint dolgozni.

Ennyiben ismertettük *Naményi Lajos* munkáját, mely daczára hiányainak, érdemes marad, tekintetbe véve az anyagnak sikerült és élvezetes feldolgozását. Reméljük, hogy Naményi még egyéb szakbavágó munkával is meg fog bennünket örvendeztetni.

Firtinger Károly.

SZERKESZTŐNK JUBILEUMA.

A folyó hóban mult huszonöt esztendeje annak, hogy szerkesztőnk, *Tanay József*, mint még egészen fiatal szedő a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság nyomdájába kondícióba lépett. Azóta fokról-fokra emelkedvén, ma már tiz éve, hogy a művezetői állást betölti s mint ilyen nemcsak a nyomdaigazgatóság teljes bizalmát bírja, hanem az alárendelt szaktársakkal szemben is mindenkor a lehető legkollegiálisabban viselkedett.

Örömmel ragadta meg tehát az alkalmat a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság mostani személyzete, hogy a közszeretben álló művezetőnek működése huszonötödik évfordulóját méltóan megünnepelje.

Az ünnepély e hó 7-én (vasárnap) folyt le s két részből állt. Az első rész a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság nagy szedőtermében tartatott, mely valóban impozáns volt. A helyiséget ez alkalomból a nyomdaigazgatóság szőnyegekkel és drapériákkal feldiszipolta, a terem közepén pedig hatalmas emelvényt állított fel két oszlop között, melyek piros posztóval voltak bevonva s az oszlopok előtt Gutenberg és Senefelder mellszobrai voltak igen csinosan elhelyezve, a felső részen pedig transparent állott, melyen 1877—1902. és T. J. monogramm volt. Szóval az egész díszítés igen kellemes benyomást gyakorolt a szemlélőre.

A meghívó tiz órára jelezte az ünnepély kezdetét, de már jóval tiz óra előtt nagy számmal jelentek

meg a személyzet tagjai és egyéb küldöttségek, a kik nagy érdeklődéssel szemlélték a csinosan díszített emelvényt.

Az ünnepélyre tekintélyes számú küldöttségeket küldtek: a budapesti kerületi betegsegélyző pénztár igazgatósága, orvosi és tisztviselői kara *Sarkadi Ignác* igazgató és *dr. Friedrich Vilmos* egyetemi magántanár vezetése alatt, továbbá a rákospalotai tűzoltóság és polgári társaskör *Wagner Manó*, a rákospalotai nyilvános jogú főgimnázium és nevelőintézet tulajdonosának vezetése alatt, a Könyvnyomdászok Szakköre *Pavlovsky J. Alajos* alelnök és az Ébredés dalárda *Gyöngyösi Sándor* alelnök vezetése alatt. A rákospalotai tűzoltók egyenruhában jelentek meg és az emelvény mellett sorfalat képeztek.

Tíz óra után a nyomda összes igazgatósági tagjai is megjelentek *lovag Falk Zsigmond* elnökgazgató vezetése alatt, nemkülönben *dr. Matlekovits Sándor* v. b. t. t., az Országos Iparegyesület végrehajtó bizottságának elnöke és *Gelléri Mór* igazgató az egyesület képviselőjében, valamint *Szterényi József*, *dr. Némethy Károly* és *dr. Kovácsy Sándor* miniszteri tanácsosok, a kik az ünnepelttel együtt az emelvényen foglaltak helyet és megjelenésükkor a jelenlevők dörgő éljenzésekkel fogadták őket.

Az ünnepélyt *lovag Falk Zsigmond* elnökgazgató nyitotta meg, a ki melegen méltatta a jubiláns érdemeit és átnyújtotta neki az igazgatóság értékes ajándékát, így szólván: „Az igazgatóság már régebben elhatározta, hogy mindazoknak, kik a nyomdában huszonöt évet töltenek, házias és családias ünnepel egybekötve ajándékot ad, tehát Tanaynak is ezennel átnyújtja az igazgatóság ajándékát. Hogy azonban ez az ünnepély messze túlhaladja a családias ünnepeket, annak oka az, hogy ez alkalommal Tanayt a király is kitüntette az arany érdemkereszttel, a mit Matlekovits ő exczellenciája személyesen kíván az ünnepeltnek átnyújtani.“

Ezután *dr. Matlekovits Sándor* elismerő szép szavak kíséretében feltűzte az arany érdemkeresztet az ünnepelt mellére, *Gelléri Mór* pedig az Országos Iparegyesület ezüst érmét és díszoklevelét nyújtotta át, ezzel fejezve be beszédét, hogy: „*Idősebb* férfiakat már tüntetett ki az Iparegyesület, de *érdemesebbet* még nem.“

Most *Morócz Jenő* korrektor, poeta szaktársunk lépett fel az emelvényre és meleg szavakban üdvözölte a személyzet nevében az ünnepeltet, kiemelve, hogy Tanay a személyzetnek mindenkor igazságos és kollegiális elöljárója volt és a személyzet tisztelete jeléül átnyújtott a női személyzet egy tagja egy gyémántköves gyűrűt. A személyzet erre harsány éljenzéssel adott kifejezést az ünnepelt iránt érzett meleg rokonszenvének.

Még a tanoncok részéről üdvözölte *Knipp Ferencz* betűszedőtanonc a jubilánst jól betanult s feltűnést

keltett szabatos előadású beszéddel, a mi után ünnepelt szerkesztőnk meghatottan és a tőle megszokott ékesszólással megköszönte a kitüntetések, üdvözléseket és ajándékokat, kiemelve, hogy ő mindig szívesen volt tolmácsa a személyzetnek az igazgatóság előtt, de — ugymond — „nem volt nehéz a munkája, mert olyan igazgatósággal áll szemben, mely sohase zárkózik el a személyzet méltányos kívánalmai elől és legnagyobb örömeire szolgál neki az, ha munkástársai és a munkaadó békeességben élhetnek egymással“.

Tanay e szavait viharos éljenzés követte, majd a különböző egyesületek küldöttségei üdvözölték őt és pedig a kerületi betegsegélyző pénztár részéről *Sarkadi Ignác* méltatta hosszabb beszédben Tanaynak mint alelnöknek a pénztárnál kifejtett tevékenységét, a rákospalotaiak nevében *Wagner Manó* üdvözölte mint a tűzoltók elnökét és a palotai társaskör alelnökét józú magyaros beszédben, *Pavlovsky J. Alajos* mint a Könyvnyomdászok Szakköre elnökét s *Gyöngyösi Sándor* mint az Ébredés dalárda buzgó elnökét.

Az ünnepelt mindegyik szónoknak külön-külön szeretetreméltóan válaszolt és ezzel a délelőtti rendkívül szép és lélekiemelő ünnepély véget ért, midőn mindenki mélyen meghatva hagyta el az ünnepély színhelyét.

Az ünnepély második része a Vigadó termeiben folyt le, a hol ünnepi társasvacsera volt műsorral egybekötve. Az ünnepélyt az Ébredés daloskör szép éneke nyitotta meg, utána pedig *Balázs Olga* színművésznő szavalta el *Morócz Jenő* szaktársunk ünnepi prológiáját, melyet az egybegyűlt nagyszámú közönség harsány éljenzéssel s zúgó tapssal honorált.

Vacsora alatt *Haraszthy József* szaktársunk üdvözölte a személyzet nevében a jubilánst, a mihez csatlakozott *Jándy Imre* szaktársunk is.

Később a szervező-bizottság részéről *Rothenstein Mór* is üdvözölte őt, mint olyant, a ki a munkásérdekek iránt mindig jóindulattal viseltetett.

Az ünnepeltnek az ezekre adott válaszai a legnagyobb lelkesedést keltették.

Ezután az Ébredés énekei és zenei előadások következtek, majd *Meilinger Margit* k. a. énekelt gyönyörű szoprán hangján nagy hatással és *Tanay Frigyes*, a Vigszínház kiváló színművésze szavalta el *Endrődinek* egy költeményét és az erre keletkezett szünni nem akaró éljenzés következtében még két érdekes dolgot adott elő.

A műsort programmon kívül még tánc is követte s csak a reggeli órákban ért a szép ünnepély véget.

Az ünnepély alkalmából Huszonöt év címmel alkalmi lap is jelent meg *Morócz Jenő* szaktársunk szerkesztésében, a mely igen ügyesen van összeállítva és sok érdekes s kedélyes dolgot tartalmaz.

Grócz Ernő

CSARNOK.

A JAPÁNI HIRLAPOKRÓL.

Egyike a legérdekesebb vendégeknek, a kik nemrégiben az angol fővárosban időztek, kétségkívül egy *Asahina C.* nevű japán tudós volt, a ki — mint egy német szakíró a „Daily Mail“ nyomán írja — a Tokióban megjelenő „Nitsi Nitsi Simbun“ (Napi Hírek) című legtekintélyesebb japán napilapnak a főszerkesztője és tavalyl nagyobb tanulmányi körutat tett a mi világrészünkben: Európában.

London városának ez az exotikus, több európai nyelvet beszélő és hazájában nagy tekintélynek örvendő vendége angol szakfértaik előtt igen érdekes dolgokat beszélt el a Japánban megjelenő napilapok szerkesztéséről, szedéséről és nyomásáról.

A japáni irodalmi nyelvhez — mondja az említett tudós — nem kevesebb, mint 50.000 különféle betű szükségeltetik. Ezekből a betűkből általában azonban csak mintegy 3000 van használatban. Megjegyzendő, hogy az imént említett 50.000 *kinai* írásjel mellé még 94 *japán* szótagjel sorakozik és ekkor készen áll a japán alfabet.

A szedő-termek berendezése horribilis összegeket emészt fel. Tágasaknak is, és — a mi a fő — világosaknak is kell lenniök.

A „Nitsi Nitsi Simbun“ betűi, írásjelei példának okáért egy igen tágas és a célznak teljesen megfelelő teremnek a falaira vannak felduczolva. Minden rendelkezésre álló helyét a falnak betűszekrények foglalják el.

A japán szedő munkája — ellentétben az európai nyelvet szedő kollegájáéval — két, egymástól lényegesen különböző foglalkozásra oszlik.

Mindenekelőtt a kéziratot osztják ki a fiuk közt. A „Nitsi Nitsi Simbun“-nál 50 fiu van.

Ezek a fiuk, a kik kézíráttal a kezükben a legnagyobb gyorsasággal forgolódnak ide-oda a betűteremben, bámulatraméltó ügyességet fejtenek ki és a manuskriptumukhoz szükséges, sok esetben egymáshoz feltűnően hasonló betűket, írásjeleket egy-kettőre ki képesek változtatni abból a hatalmas betűtömegeből, mely működési helyüknek ugyancsak minden zegét zugát igénybe veszi.

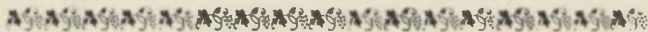
Ha a fiuk a szükséges betűket egybegyűjtötték, haladéktalanul átadják azokat „gespánjaik“-nak: a tulajdonképeni szedőknek, a kik ezután a legnagyobb serénységgel fognak hozzá a betűknek, írás- és szótagjeleknek a kellő helyre való beillesztéséhez, hogy az igazi szedést elkészítsék.

Ettől kezdve a további eljárás majdnem olyan, mint más nyelvű lapoknál. A kolumnákat lepacskolják, öntik és a stereotip-lemezeket angol vagy amerikai gépeken nyomják. Magától értetődik, hogy egy japán nyelvű ujság szedése sokkal több időt vesz igénybe, mint az antiqua- vagy fraktur-írásból szedett lapé.

A „Nitsi Nitsi Simbun“ szedőszemélyzete 75 főből áll, a kikhez — mint már említve volt — 50 fiu van beosztva. A szedést rendszeren 8—9 órával a lap nyomása előtt kezdik meg és daczára annak, hogy 250 szorgalmas kéz működik közre a szedés előállításánál, az „uszás“-okatítt sem lehet elkerülni.

A „Nitsi Nitsi Simbun“ a magasabb japán irodalmi nyelven van szerkesztve és azokat az írásjeleket használják hozzá, a melyekkel az állami okmányokat írják. Naponkint 40—50.000 példányban kerül ki a sajtó alól és előfizetői, olvasói a legintelligensebb japán körökhöz tartoznak.

Japán számos ujság fölött rendelkezik. Ezeknek az ujságoknak a legtöbbször azonban a néplapok osztályába sorozható. Könnyen olvasható és népszerű nyelven vannak szerkesztve és akad olyan is köztük, a mely naponkint 200.000 példányban kerül ki a sajtó alól. *Ego.*

VEGYESEK.

Mai számunk utolsó lévén ez évben, megragadjuk az alkalmat, hogy lelkes munkatársainknak egész éven át való buzgó támogatásukért köszönetet mondjunk. Kívánunk nékiek, valamint kedves olvasóinknak is, *kellemes ünnepeket* és egy megelégedéssel, boldogsággal teljes *új esztendőt!*

Jelen füzetünk első melléklete az *egri liceumi nyomdából* került ki és egy modern ízlésű üzleti körlevelet tár elénk. A színek szolidak és épp ezért kellemesen hatnak; a koncepczió elég jó; a nyomás — kivéve a melléképítését, mely egy kissé gyenge — kifogástalan; az egész kis munka azonban céltudatos, szakavatott vezetőségre és mesterszedői kézre vall, a mit különben már gyakrabban tapasztaltunk az egri liceumi nyomda termékein és — reméljük — a jövőben is többször lesz alkalmunk ezt konstatálni. — Második mellékletünket a *Pesti könyvnyomda-részvénytársaság* könyomdai osztálya bocsátotta rendelkezésre. Az aquarellszerű műnyomás tulajdonképen az intézet 1903-iki naptárának előlapját képezi és tizenkét színben alumínium-lemezekről van sokszorosítva. A szép munka élénk bizonyítéka az intézet litografiai osztálya előkelő munkaképességének s igen örvendünk, hogy ezt olvasóinknak is bemutatathatjuk. — Mindkét intézet főnökeinek egyébként köszönetet mondunk, hogy szép termékeikkel lapunk élénkítéséhez hozzájárulni szivesek voltak.

Az 1903. évi Magyar Nyomdászok Évkönyve tartalma: 1. Naptár. 2. Egy és más a betűkről. Irta Novák László. 3. A hirdetésekéről. Irta Bujnovszky Rezső. 4. A magyar stíl fejlesztéséről. Irta Pavlovsky J. A. 5. Akci-denciák ma és a közelmúltban. Irta Löwy Salamon. 6. A művek tördeléséről. Irta Uitz Kornél. 7. A gázfűtés a tömöntő-műhelyekben. Kempe K. után németből fordította K. S. 8. Gyakorlati tapasztalatok. Irta Heller Ignác. 9. Az autotipia háromszinnyomása. Irta Horváth Alajos. 10. A hangjegyszedésről. Irta Anton Gyula. 11. A vas-kolléga. Irta Radnai Mihály. 12. Védekezés a gümökör ellen. Irta Schwartz Adolf. 13. Önállóság a munkában. Irta Augenfeld Miksa. 14. Technikai tudásunk és szakirodalmunk. Irta Román Antal. 15. Művelődjünk. Irta Marczievicz Lajos. 16. A korrektor. Irta Goldfinger Mór. 17. A könyvnyomtatás őskorából. Irta Firtinger Károly. 18. Vegyesek. 19. Szakbibliografia. Közli: F. K. 20. Közhasznú rész. Hirdetések. Mellékletek.

Lapunk szerkesztőjének legfelsőbb helyen való kitüntetése. A Budapesti Közlöny a következőkben közölte szerkesztőnk kitüntetését: „Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *Tanay József* a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság művezetőjének

sok évi hasznos szolgálatai elismerésül az arany érdemkeresztet adományozom. Kelt Schönbrunnban, 1902. évi november hó 13-án. Ferencz József, s. k. Gróf Széchényi Gyula s. k.“

Galateo Béla, a magyar kir. állami nyomdának betűtári tisztje, november 30-án ülte nyomdászágának ötvenedik örömmünnepét. A közszeretnek örvendő jubilánst a budai kollegák társas életének forrpointjában, a Typographia-dalkör körében ünnepelték méltóan és az őszinte barátság minden jelével, lévén Galateo szaktársunk a nevezett dalkörnek egyik alapító és az utolsó ideig buzgóan működő elnöke, jelenleg pedig díszelnöke. E baráti ragaszkodásnak külső jelei gyanánt megtisztelték Galateot egy gyönyörű szerleggel és két pompás albummal. A Buschmann-nyomdából kikerült, díszes emlékfüzetből átvesszük a következő életrajzi adatokat: Galateo Béla 1840 február 14-én született s 1854-ben lépett a nyomdász pályára Besztercebányán Machold Fülöp könyvnyomató műhelyében. Öt évi tanulás után még két évig dolgozott Besztercebányán mint segéd; azután elment világot látni. Először Bécsben, majd Triesztben, mig nem 1861-ben Budapestre került, s itten végleg letelepedett. Több helyütt történt működés után 1869 április 12-én belépett a magyar kir. állami nyomda kötelékébe, eleinte mint szedő; később (1871-ben) betűtári tisztnek nevezték ki, mely állását jelenleg is bírja. Ez Galateo Béla szaktársunk rövid életrajza. A sok, tiszta szívből jött szerencsekívánatokhoz mi is örömet hozzájárulunk.

Nyomdász mint színműíró. Folyó hó 5-én adta elő Halmay Imre színtársulata az *iglói* városi színházban *Morócz Jenő* színtársunk „A nevelő úr“ című három felvonásos színművét fényes sikerrel, a mit ezennel benső megelégedéssel regisztrálunk. Az elért szép eredményhez hozzájárult nagyban Halmay színigazgató elismert buzgósága s ambíciója, ki mint volt betűszedő (valamikor, hosszú évekként ezelőtt, mint *Vizsnyai Imre* tett jó hangzású névre szert a fővárosi nyomdászság körében) kollegájának műzsacsemetétjét kettőztetett figyelemre méltatta, valamint társulatának lelkes közreműködése, köztük első sorban *Csiszér Sárika* kisasszony művészi alakítása.

Emlékfüzet. *Kertész József* nyomdai cég negyvenéves fennállása alkalmából igen csinos és tetszetős füzettel lepte meg rendelőit. Az egész munkán meglátszik az egyszerűséggel párosult finom izléshez való törekvés, a mit különben a *Kertész-nyomda* termékein mindig örvendetesen tapasztaltunk.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda 1902 június 30-án lezárt mérlege 197.974 korona nyereséget mutat ki a tavalyi 190.398 korona ellenében. Az osztalék 32 korona lesz, úgy mint tavaly, noha a tavalyi tőkefelemelés következtében az idén 300 részvényenyl több részesül osztalékban. A társaság jövődelmei között szerepel 36.413 korona, mint a 300 új részvény kibocsátása által elért jövedelem; ezt a szokatlan mérlegezést azonban enyhíti az, hogy a tartalékalaphoz 18.000 koronát csatolnak, leírásokra és értékcsökkenésekre 78.260 koronát fordítanak. — A mérleg különben a következő: Vagyon: nyomdai épületek 974.899, üzleti felszerelések 1.150.040, papiros és nyers anyagok készlete 141.577, értékpapírosok 4690, pénztári készlet 17.317, betűöntőde anyagkészlete 2028, munkában levő nyomtatványok értéke 108.712, előre fizetett biztosítási díj 15.014, saját hírlapjai 8000, adósok 1 millió 710.139, könyvkiadó üzlet 919.535, összesen 5.051.955 korona. Teher: részvénytőke 1.530.000, tartaléktőke 306.000, tartalék értékcsökkenések pótlására 870.059, a társulat személyzetének segélyző alapja 13.582, hírlapi

előfizetések (le nem járt időre eső részlet) 28.743, elfogadványok 50.563, hitelezők 2,054.775, fel nem vett osztalék 256, nyereség egyenlegül 197.974, összesen 5 millió 51.955 korona.

A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság a múlt hóban tartotta rendes évi közgyűlését. A 96.193 korona 20 fillérenyi tiszta nyereségből 12 koronás, azaz 6 százalékos osztalék kifizetését határozták el, 20.000 koronát tartalékalapra, 18.144 korona 62 fillért jutalékokra fordítanak, 10.048 korona 58 fillért pedig a jövő év számlájára visznek át.

Gutenberg-gyűjtőt bocsájtott forgalomba a nyomdász szanatorium bizottsága, hogy ilykép is gyarapítsa az alapot.

Pályázatok. Az Iparművészeti Társulat ismét pályázatot hirdet és pedig egy polgári lakószobának falí és menyezeti díszítésére. Minden ilyen pályázat olvasásánál szomorúan gondolunk arra, vajjon a nyomdászati ágra mikor gondolnak a magasabb művészi körök. Olvasunk ugyan néha-néha pályázatot *díszkötésre*, hanem pl. egy művészies cégkártyára, vagy reklám-nyomtatványra még nem hirdettek pályázatot. Pedig nem ártana az aktuális kiállítások rendezésénél ilyesmire is gondolni. Bizonyítja ezt az is, hogy a tartalok *laikus* látogatói is fitymálva dobják el a díszmunkát kiállító cégnek izléstelen és legprimitívebb ajánló-kártyáit. Míg, ha azok szépen és izlésesen — bizonyos megadott irány szerint volnának előállítva — mindenki megőrizné azt s ez nagy — reklám!

A Munkásaink Egészség-Naptára 1903-ra immár megjelent s tekintve rendkívül gazdag és érdekes tartalmát, a mellett pedig példátlan olcsó (40 fillér) árát, azt hiszszük, rövid idő alatt a legnagyobb elterjedésben lesz része. Minden egyéb ajánlás helyett ide iktatjuk a könyv tartalomjegyzékét, mely a következő: Előszó. Naptár 1903-ra, jegyzet-oldalokkal. Miről szól e naptár. (Szerkesztők.) Munkásaink egészségügyéről. (Dr. Marton Sándor.) Munkásnők, anyák és gyermekek egészsége. (Dr. Tuskay Ödön.) Hogy vigyázzunk gyermekeinkre? (Goda Géza.) Hogy terjed a tüdővész, s hogy kell útját állani? (Dr. Friedrich Vilmos.) Nemi élet — nemi bajok. (Dr. Ráskai Dezső.) Hogyan bánjunk a sebekkel? (Dr. Kovách Aladár.) Gyári balesetek meggátlásáról. (Vázsonyi Jenő.) Balesetelhárítási övrendszabályok vasuti műhelyi munkások részére. A gyermekgyilkos. (Dr. Gerlóczy Zsigmond.) A test és lélek egysúlya. (Dr. Schiff Kálmán.) Egy év a munkásbalesetek történetéből. (Goda Géza.) A földműves gazdasági tudnivalói. (Mihók Sándor.) Munkás-egészség — népies szempontból. (Peidl Gyula.) A foglalkozási görcsökről. (Dr. Nagy Béla.) A kötelező munkásbiztosításról. (Kovács Károly.) A kuruzslásról. (Dr. Waldmann Fülöp.) Hasznos tudnivalók: Iparfelügyelőségek. Kereskedelmi és iparkamarák. Hatóságok. Munkás-betegsegélyző-, rokkant- és nyugdíj-pénztárak. Ipar-testületek. Iparosok különféle egyesületei. Budapesti jótékony egyesületek. Budapesti fürdők. Postadijszabás és a budapesti postahivatalok. Hirdetések. Rendkívüli mellékletül (csak férfiak részére): A fertőző nemi betegségek népszerű ismertetése. (Dr. Somogyi Béla.) Midőn még megjegyezzük, hogy vidékre, postai küldéssel, 50 fillér az ára a naptárnak, ajánljuk olvasóink figyelmébe e minden ízében hasznos és tanulságos munkát.

Nyomdaáthelyezés. Az Ideál-könyvnyomda Hátszegről *Vajda-Hunyadra* tette át működési terét.

Czégváltások. A Kanyó Antal Utóda czégű nyomda *Ipolyságon* vétel útján *Polgár Ignác* birtokába jutott. — *Tabon Pfeifer Ignác* nyomdatulajdonos nemrég meghalván, nyomdája *Perl Pál* kezére került.

Klein József úr, magyarországi képviselője többi között a *Schnellpressen-Fabrik Ehrenhard & Gramm Act.-Ges. Worms a Rh.* nagyszabású nyomdai gépgyári vállalatnak is, két hatalmas falragaszt küldött be hozzánk, melyek egyike a vállalat gépével nyomott könyvnyomdai illusztrációs dolgokat mutat be magas színvonalon álló kivitelben, míg a másik litográfiai csoportokat állít szemünk elé valóságban művészi munkával. Kiváló gyártmányokat kell hogy produkáljon a cég, ha ily rendkívüli precizitással lehet rajtuk végezni a legtökéletesebb nyomdai és a sokszínű könyvnyomdai munkákat.

A Berger & Wirth cég igen praktikus naptárát küldötte be hozzánk, mely egy festékes hordót ábrázoló pléh-alapon alkalmazott és a hónapot, napot és a napi kelte mechanikus módon mutató szerkezetből áll, közepén egy miniatúr hőmérővel. A hordó fölé fektetett festék-hengeren kiterjesztett szárnyú bagoly áll, míg magán a hordón a cég szinogramma domború, a teljes cég szíma színes nyomással van alkalmazva. Az egész kis dolog nagyon elmés, kivitele pedig kifogástalan.

Vármegyei Hivatalos Lap. A vármegyei új ügyviteli szabályzat arról is intézkedik, hogy minden egyes megyében *Vármegyei Hivatalos Lap*-ot kell kiadni legkésőbb 1903 július 1-étől. A lap az állam hivatalos nyelvén jelenik meg s közölni fogja a miniszteri és megyei rendeleteket, értesítéseket, határozatokat, pályázatokat, hirdetéseket, körözéseket s a nem bizalmas természetű hivatalos közleményeket. A lapban foglalt rendeletek kötelezők a megyei tisztviselőkre, még akkor is, ha külön írásban nem is kapják meg. A lap, a melynek költsége a megye házi pénztárát terheli, minden hét csütörtökén jelenik meg.

A debreczeni könyvnyomdatulajdonosok a gyászjelentések nyomtatására nézve a következő megállapodásra jutottak és azt nyilvánosságra adták: „Tudomásul. Az összes debreczeni nyomdatulajdonosok folyó hó 5-én saját és a nagyközönség érdeke megvédése céljából elhatározták, hogy ezentúl gyászlapokat csupán a gyászoló felektől fogadnak el. A midőn ezen körülményt van szerencsénk köztudomásra hozni, kérjük, hogy ezentúl ilyen természetű megbízásokkal bármelyik helybeli nyomdatulajdonoshoz fordulni kegyeskedjenek. A gyászjelentések árait méltányosra szabtuk és igyekezni fogunk különösen ár tekintetében az igényeknek megfelelni, a mennyiben 100 darab gyászjelentés árát 7—11 koronában állapítottuk meg. — Félreértések kikerülése végett tartozunk kijelenteni, hogy ezen megállapodásunk nem célzatosság a temetkezési intézetekkel szemben; ezzel csak azt óhajtottuk elérni, hogy a szakmánkba vágó megrendelésekkel a t. közönség egyenesen hozzánk forduljon.“ — Kivánatos volna, hogy egyáltalán ne vállalnának közvetítő — papirkereskedő, ügynök stb. — féltől megrendelést, s minimális nyomtatvány-árszabályt állítanának fel, nemcsak Debreczenben, de az egész országban.

Az osztrák-magyar papirgyárosok végrehajtó-bizottságának legutóbbi ülésén — mint az Oest.-Ung. Buchdruckerzeitung írja — megpendítették a kartell eszméje, miután az osztrák hitelintézet által tervezett papírtröszt nem jött létre. Az értekezleten azonban a legnagyobb papirgyárosok nem fogadták el a kartell, hanem üzemi-redukciót ajánlottak, de erre nézve sem tudtak meg egyezésre jutni s határozni e felett a legközelebbi ülésen fognak. A gyárosok a papirpiacz, illetőleg a gyárosok mostoha helyzetéről panaszkodtak s hangsúlyozták, hogy súlyos helyzetükön csakis együttes eljárással segíthetnek.

Czernowitzban (Bukovina) már hosszabb idő óta üzi egy Czopp nevű nyomdatulajdonos a tanoncok

kizsákmányolását a legszemérmertlenebb módon. Most a segédek sztrájk útján akarnak ennek a lelketlenségnek véget vetni. Czopp azonban leányoknak a szekrényhez való csábításával akar szorult helyzetéből szabadulni. A törvénynek ily nyilvános kijátszása a napokban szóba került egy interpelláció alakjában a bécsi képviselőházban is s remélik, hogy a kormány rendet fog csinálni Czopp uram botrányos viselkedésével szemben. (Legújabb tudósítások szerint Czopp uramat el is ítélte a törvényszék 400 korona pénzbüntetésre és egyszersmindkorra megvonatott tőle a jog, hogy tanoncokat és fiatal segédmunkásokat tarthasson.) Hát a mi országunkban mikor találkozik egy bátor honatya, a ki a Lilienberg-Varga-féle, szintén eléggé botrányos dolgokat szóba hozza?

Eichstätt bajorországi városkában meghalt nemrég *Düntler Márton* ottani nyomdatulajdonos, élete 87-ik évében. Düntler arról volt nevezetes, hogy ő is egyike volt azon nyomóknak, kik annak idején, mikor Münchenben az első gyorsajtó felállításra került, tetteleg részt vettek a gyorsajtónak működésbe helyezése ellen irányított agitációjában.

Czím tábla-kiállítás. Tudvalevőleg az élelmes párisiak most nemrég cím tábla-kiállítást rendeztek, oly célból, hogy ezáltal a festőiparba némi művészetet vigyenek be. Ilyesmivel nálunk is elkelne. De nemcsak a szépérzék emelése érdekében, hanem helyesirásai szempontból is, mely utóbbi tekintetben czégtábláink nagy része botrányosan hiányos.

Új növényrost mint papirosanyag. Olaszországban ez idő szerint nagyban kísérleteznek azzal, hogy a rekettyét (*Spartium junceum*) alkalmassá tegyék a papiros előállítására. Az olasz papirgyárak ugyanis a szükséges nyersanyagot, mint rongyokat és faanyagot a külföldről hozatják, a mi évente 8—10 millió lírát tesz ki. Sok kísérletezés után, mint milánói konzulátusunk jelenti, sikerült a rekettye rostjaiból oly anyagot előállítani, a mely úgy a faanyagot (cellulose), mint a rongyot minden tekintetben pótolja a papirosgyártásnál és a legfinomabb papiros készítéséhez is alkalmas. Persichetti szabadalmazott eljárása, a mely egyszerű és olcsó, minden akadályt legyőzött és lehetővé tette, hogy a rekettye rostjaiból úgy gép-, mint kézi papír készíthető legyen. A turini királyi iparmúzeum kísérleteket tett a rekettyerostból készült papirossal és kitűnt, hogy az ezen anyagból készült papir nagyobb ellenállási képességgel bír, úgyszintén nem törik oly könnyen mint a rongyból vagy faanyagból készült papiros. A rekettye felhasználása a papirosgyártáshoz Olaszország egyes termékeny vidékeinek népességére nagy horderővel bírna azért, mert ezen növény minden gondozás nélkül az Appeninek sziklás részein, valamint Calabriában és a Marannokban megterem. A megejtett kísérletek alapján megállapították, hogy ezen növény egyaránt szépen díszlik a száraz talajú magasan fekvő részeken, úgyszintén a lankás tájékon is, trágyázása vagy öntözése egyáltalában nem szükséges. Ezen növény ültetése vagy magról vagy pedig dugványokról történik. A magról való ültetésnél rendszerint egy-egy méter távolságra kis gödröt ásunk, a melybe 3—4 növénymag helyeztetik el, ezen gödröt pedig 1½—2 cm. földréteggel földik be. Mikor a magok kikeltek, akkor minden ágyból a gyöngye növények kihuzatnak és csakis az életerőseket hagyják meg; hogy erősebb szárhajtást érjenek el, a harmadik tavaszon a főszarat 30 cm.-nyire a földtől visszavágják, úgyszintén minden tavaszkor az összes galyakat is, a melyek 1 méter hosszúságba kinöttek. A növény átültetésénél a kihajtási idő választandó és a növény 10 cm.-re visszavágandó.

A növény további gondozása költséget nem okoz, leszámítva az ágak levágását és összegyűjtését. Az aratást Neppi tanár Ferrarában gyökönként 1 és $\frac{2}{10}$ kilogrammra, tehát hektáronként 130 mm.; 1 mm. 1 lírával számítva, a termés értéke hektáronként 100 lírát eredményez. Persichetti eljárása ugyan szabadalmi titok tárgyát képezi, de nem áll másból, mint hogy a növény ágrostjait, a melyek a vízben majdnem feloldhatatlanok, szétválasztja és ez által a papír készítéséhez alkalmas famentes rostanyagot ad; különben már régebbi időben is megkísérelték, hogy a rekettye rostjából alkalmas szövőanyagot előállítsanak, de eredménytelenül, mert nem sikerült a rostokat famentessé és fonásra alkalmassá tenni.

Nagy és drága könyvek. Manapság már éppen nem ritka dolog, hogy a kiadó egész vagyont fektet bele egy könyvbe: természetesen nem azért, hogy — benne is maradjon. Vannak azután olyan könyvek is, a melyek nem ilyen számítással készültek, hanem krónikájául és egyben szinte monumentumául valamely nagy, históriai kihatású eseménynek. Ilyen könyv az amerikai szabadságharc hivatalos története is, a melyet az Egyesült-Államok kormánya iratott meg és a mely most lett készen. A mű száztizet kötetes, teljes tíz esztendeig tartott, míg a szedésével és a nyomtatásával elkészültek. A könyv összes költsége 2,800.000 dollár volt, vagyis tizenkét millió korona. Az amerikai kormány fényes honoráriumot fizetett az íróknak és rengeteg pénzbe került a magánosok tulajdonában volt dokumentumok megszerzése is. Ezekből egész múzeumba valót szedtek össze. — Drága könyv volt az Imitation de Jesus Christ című munka is, a mely az 1855-ben rendezett amerikai nyomdászati kiállításra készült. A könyvet százhárom példányban nyomták, az egész másfél millió koronába, egy-egy példányt tehát 14.500 koronába került. — A legterjedelmesebb könyv a londoni British Museumban látható. Ez a kínai enciklopédia, a melyből csak két teljes példány van a világon. A munka ötezerhusz kötet és hat részre oszlik. Az első szól az égről, a második a földről, a harmadik az emberről, a negyedik az életelen természetéről, az ötödik a filozófiáról, a hatodik — világhistória. A könyv 1062-től 1722-ig készült. Jól meg is nőtt ez alatt az idő alatt.

Hirdetések kimetszése. A Germaniában olvassuk ezt a nálunk is megszívlelendő dolgot: Berlin olvasótermeiben és kávéházaiban utóbbi időben mindinkább elharapózik az a szokás, hogy az újságokból hirdetéseket kivágdosnak. Most tehát minden nyilvános helyiségben öles falragaszokban figyelmeztetik a közönséget, hogy a hirdetések kivágása tilos s törvénybe ütköző cselekedet, s az, a ki valakit hirdetések kivágásán rajtacsip, jutalomban részesül. Ennek a figyelmeztetésnek máris megvan a kedvező eredménye: a törvény több esetben ítélt már az ilyen visszaélés ügyében.

Acsády a Magyar Birodalom Története című munkája 3-ik és 4-ik füzetének legnagyobb részében Szent István uralkodását ismerteti. Ismerteti úgy, hogy még a magyar históriában nem egészen járátlan is meglepetve fogja Acsády fejtegetéseit, elbeszéléseit olvasni. A szent király alakjáról eloszlatja azt a misztikus ködöt, a melybe a későbbi krónikások és a legenda burkolta. Jámbornak, de a mellett erősnek, hősnek, hajlíthatatlannak rajzolja és valóban csak ilyen lehetett az az uralkodó, ki pápával és német császárral szemben annyira meg tudta óvni a fiatal magyar állam függetlenségét. Valóságos történeti regény hatását teszi Acsády elbeszélése, a nélkül, hogy egy pillanatra is eltávolodnék az objektív történetírás teréről. Szinte nehezére esik az olvasónak, hogy hirtelen megszakad az elbeszélés fonala és hogy a jövő

füzet megjelenéséig kell várnia. Ha azok is az előbbiek színvonalán maradnak — és bizonyára maradnak — úgy megjósolhatjuk, hogy Acsády munkája lesz a magyar történeti litteratura legnépszerűbb terméke.

Helyeigazítás. Mult számunkban tévedésből azt írtuk, hogy dr. *Gyalui Farkas* nyomdásztörténeti munkájának ára 2 korona, holott annak tulajdonképeni ára csak 60 fillér. Kapható pedig a szerzőnél Kolozsvárt.

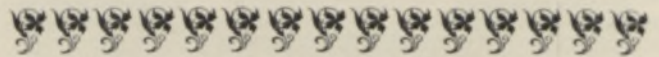
Lapunk tartalomjegyzékét és címét: jövő január hónapban veszik olvasóink.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.

A Pesti könyvnyomda-részvénytársaságnál eltöltött szolgálati éveim 25-ik évfordulója alkalmából annyi jelével találkoztam az irányomban való jóindulatnak és rokonszenvnek, hogy bár igyekeztem azt külön-külön is megköszönni, lehetetlen, hogy a nyilvánosság előtt is meg ne feleljek a hála diktálta eme kötelességemnek. Első sorban is a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság mélyen tisztelt igazgatóságának s ennek élén lovag Falk Zsigmond elnökgazdátó úrnak, valamint dr. Falk Zsigmond igazgató úrnak mondok hálás köszönetet azon jóindulatért, melyet irányomban — nem először — ismételve tanusítottak. Köszönetet mondok továbbá a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság összes t. személyzetének azért a rokonszenves és nagyszabású ovációért, a melyben személyemet részcsitette, nemkülönbén mindazon t. szaktársaimnak, a kik ez alkalommal részint személyesen, részint pedig levélel szerencsekívánataikkal valósággal elhalmoztak. Ugyancsak hálás vagyok és köszönetet mondok mindazon hölgyek és uraknak, a kik a Vigadóban rendezett estély műsorát szives közreműködésükkel fényessé tették és végül az ünnepek buzgó rendezőségének, a kiknek fáradhatatlan tevékenységét és buzgóságát oly páratlan siker koronázta, mely előttem feledhetetlen lesz. Fogadják egyenkint és összevéve hálás köszönetemet mindannyian, azon ígérettemmel, hogy igyekezni fogok a jövőben is a reám ruházott kötelességeknek minden irányban megfelelni, kötelességtudással, méltányossággal és a szeretetnek viszonzásával.

Budapest, 1902. december 15.

Tanay József.

Havi ülés 1902. november 30-án.

Elnök: Tanay József.

Elnök üdvözlöi a szép számban megjelent tagtársakat, fölkéri Fal-tusz G. tagtársat „A betűöntés történetéből” című fölolvasásának megtartására.

A tetszéssel fogadott fölolvasás után Elnök köszönetet mond fölolvasónak tanulságos dolgozatáért és egyúttal fölkéri annak átengedéseért a Grafikai Szemle részére.

Ezután Elnök fölszóval Román Antal volt I. titkárnak a mult havi ülésen tett azon állítása ellen, hogy a Grafikai Szemle a szeptember havi ülés jegyzőkönyvét nem közölte az eredeti kézirat szerint; és bemutatja az eredeti jegyzőkönyv kéziratát, melyben, mint szerkesztő, csak egy pontot törölt azért, mivel értelmetlen volt és egy a jegyzőkönyv végén levő passzust, mert nem a történetekhez hiven adta vissza az előfordult eseményeket, helyesbített. Havi ülés Elnök e fölszólalását helyeslőleg tudomásul veszi.

Stalla M. a havi ülés nevében lelkes szavakban üdvözlöi Tanay József elnököt, ki a napokban érdemei elismeréséül a legmagasabb királyi kitüntetésben részesült; megragadva egyszersmind az alkalmat, kérve őt, hogy azon lelkes és kitartó buzgalmat, melyet Körünk javára a multban kifejtett, tartsa meg a jövőben is. (Éljenzés.) Elnök ezután

megköszöni a szeretetnek és rokonszenvnek ezen megnyilatkozását és igéri, hogy a jövőben is tőle telhetőleg minden lehető meg fog tenni szakmánk fejlesztésének érdekében.

Következett a titkári jelentés, mely a következő: A Typographia évi tiszteletdíját 40 koronáról 50 koronára emelte fel a választmány, melyért Körünk a Typographiát ezután rendszeres megkapja és hivatalos értesítel is közölhetetnek. A British Printer angol szaklap megrendeltetett. Szaktanulmányi látogatást legközelebb tartunk a Budapesti Hirlap szedőgépeinek megtekintésével. Stalla M. volt titkár tagtársunk a számvizsgálásnál hiányzott részletezéseket pontosan kimutatta és pedig a három korona a czimtbláért, a 17 korona pedig: Donáth karmesternek 10 korona, a Kör szolgájának rendes járulék 4 korona, fodrásznak 2 korona és apróságokra 1 korona = összesen 17 korona. A körestélyek rendezőinek jelvények rendeltettek meg. Mintakönyveiket és nyomtatványmintákat beküldötték: Schelter és Giesecke, Bauer, Poppelbaum, K. Brendler, Klinkhart, C. Rüger, Ludwig und Meyer külföldi betűöntődék. — A Grafikai Szemle részére kiírt pályacikk fölött is döntött a szak- és irodalmi bizottság. Két pályacikk érkezett be, az egyik: „Küzdés eredménye”, a másik: „Legyen a tudás közkinccs” jellegével, tekintettel arra, hogy az utóbbi igen helyesen oldotta meg a feltételeket, a bizottság egyhangúlag nevezett cikket szerzőjének, Augenfild M. tagtársunknak ítélte oda a pályadíjat képező Ács Mihály alap kamatait. Czako Elemér, az Iparművészeti Társulat jeles könyvtárnoka Körünk tagjainak lehetővé tette, hogy a tagsági jegyek felmutatása mellett, a könyvtárt látogatassák, mely kedvezménye ismételten felhívjuk tisztelt tagtársaink figyelmét. Titkári jelentést havi ülés tudomásul veszi. Czako Elemér úrnak, Körünk tagjai részére kieszközölt kedvezményeért, valamint Rigler J. E. műintézet beküldött csinos nyomtatványért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik.

Ezután következett a pénztári jelentés, mely a következő:

Az 1902. október havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* Tagdíjakban befolyt 291 korona 30 fillér, október 26-iki házi estély bevétel 31 korona 30 fillér, színházjegytalványokból 2 korona 78 fillér, áthozat szeptember óról 2086 korona 91 fillér, a szakirodalmi alap áthozata 159 korona 1 fillér, függő követelés 128 korona = 2699 korona 30 fillér. — *Kiadás:* Pénztárnok tiszteletdíja 1902. jan.—szept. 88.50, könyvkötőszámla 16.—, okt. 26-iki házi estély kiadása 28.—, The Inland Printer előfizetése 24.—, Leltáros, titkár és pénzt. vegyes kiadásai 15.56, két könyvért 5.70, Carmine számlájára 4.40, készpénz a hó végén 2208.32, a szakirodalmi alapnál 180.82, függő követelés 128.— = 2699.30. A Kör vagyonát képezi még: 10 darab Hitelszöv. részjegy = 100 korona, 2 darab Gutenberg-részvény = 100 korona, Gutenberg-szoboralap címén 340.—, Ács Mihály-alap címén 526.25. — Tagsági forgalom 1902. október hóban. *Beléptek a Körbe:* Bárány Nándor, Janovszky János (Pátia), Breitner Vilmos, Kemény Béla, Varga József (Franklín), Edelmann Herman, Hörbe Konrád, Kohn Aladár, Kolumbán Ernő, Kovács György (Pallas), Harsányi Andor (Athenaeum), Mannheim Ármán (Rigler), Magyara Elemér, Veszknán János (Wodianer), Neufeld Ármán (Nágel), Payer József (Allamnyomda), Propper Ernő (Propper), Thinschmidt Ede (Fischhof, Kispest), Weiskopf Jenő (Révai és Salamon), Ilofszky József (Orosháza), Kreis József (Buschmann), 21 tag. — *Kiléptek a Körből:* Ádám Sándor (Czettel és Deutsch), Ondrega Rezső, Prikler Rezső, Schrott József (Lloyd). Tagállomány: 374 rendes, 4 pártoló, 12 tiszteletbeli = 390 tag.

Kohn S. a pénztári jelentésnek ama pontját, melyben volt pénztáros jövő évi tiszteletdíja mint múlt havi kiadás szerepel, kifogásolja és indítványozza, hogy havi ülés ne vegye tudomásul. Stalla Márton annyival inkább helyesli Kohn S. kifogását, mivel Körünknek csak tiszteletbeli állásai vannak. Miután azonban Elnök hosszasan kifejtte, hogy ő evvel csak a béke és a Kör méltósága érdekében óhajtott cselekedni, indítványozó visszavonja indítványát. A netáni indítványoknál Hollósy J. Gelléri Mihályt Körünk tiszteletbeli tagjainak sorából töröltetni indítványozza a közelmúltban az általánosság érdeke ellen elkövetett cselekedeteiért. Elnök erre megjegyzi, mivel Körünk csak technikai, nem pedig anyagi érdekekkel foglalkozik, kéri Hollósy J. tagtársat, adja be indítványát írásban a választmánynak, mely azt behatóan tanulmányozni fogja és a jövő havi ülés elé terjeszti.

Baum J. tagtárs ajánlja, hogy a körestélyek meghívóin előforduló két figyelmeztető sor a jövőben töröltessék. Többek hozzászólása után elhatározzatik, hogy egyelőre, ha a szükség megkívánja, még rajta hagyandók. — Kohn S. kérde, hogy a közgyűlés által megválasztott alapszabályrevidelő bizottság mikor fog ülést tartani. Elnök megnyugtatója főlshólat, a mennyiben ez a legközelebbi időben fog megtörténni. Ülés vége.

Bjnovszky Rezső
II. titkár.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltást* úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a *Kör pénztárosának* (lakik VIII., Röck Szilárd-u. 30., I. em. 13.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap. — Együttal tudatjuk a t. tagtársakkal, hogy Körünk pénztárosa: *Bozsik István* minden vasárnap délelőtt 10—12-ig található a körhelyiségben (VII., Kerepesi-út 30., félemelet).

Németh Ferencz fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db.	5 K.	12 db.	8 K.
Kis Makart	6 "	9 "	12 "	14 "
Kabinet	6 "	10 "	12 "	18 "
Makart	6 "	15 "	12 "	26 "

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kel igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2., a Kossuth Lajos-utca sarkán). Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit fénykép	6 K.	12 db.	10 K.
6 " kis Makart	14 "	12 "	24 "
6 " kabinet	16 "	12 "	26 "
6 " Makart	20 "	12 "	36 "

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az *utolsó havi nyugtával igazolandó.*

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba. A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt hely-árakat engedélyezte:

I. erkély 2 kor.	—	filléres helyet	1 kor.	20 fillérért.
I. " I " 60 "	"	"	1 "	—

A jegyek vasárnap és ünnepeken nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, darabonként 4 fillérért) csakis a *havi nyugta felmutatása mellett* kaphatják a Szakkör tagjai *Bozsik Istvánnál* (VIII. ker., Röck Szilárd-utca 30., I. em. 13., vagy IV., Vármegeház-utca 13.) és *Novitzky N. Lászlónál* (anyaegylet).

Felelős szerkesztő *Tanay József.* ✻ Főmunkatárs *Firtinger Károly.*
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

WOTITZ VILMOS
PHOTO-CINEMATOGRAPHIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST, IV. KOSSUTH LAJOS UTCÁ 1. SZÁM.

JULIUS MÄSER (Lipcse) A Mäser-lemezek raktára.
magyarországi képviselője. TELEFON 62—79.

BÖLE

JÓZSEF

RSZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a **könyvnyomdai felszerelések** készítésére berendezett **Asztalos-műhelyemet** VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alá helyeztem. Szakmában számos éven át szerzett tapasztalataimnál fogva, mint eddig, úgy a jövőben is főtörekvésem lesz t. vedőmet mindenképen kielégíteni. Szükség esetén kérem a fentnevezett új czímetet használni.

Régalok s nyomdai szekrények raktáromban mindig vannak.

Buch-Steindruck-Farben-Fabrik

KAST & EHINGER
G. m. b. H.

STUTTGART.

Gyári üzemünk felőleli valamennyi, a grafikai szakma számára szolgáló **FESTÉKEK** gyártását, elismert kiváló minőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban is 1900-ban a **grand prix-vel** és két aranyéremmel.

RAKTÁRAK AUSZTRIÁBAN
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

CARMINE HUGÓ
BÉCS, BUDAPEST ÉS PRÁGA.

Alapítva 1892-ben.

BLANCO, vizit-, eljegyzési, meghívó-, esketési és menu-kártyák stb., préselt, merített, arany- vagy ezüstmetszéssel, ugyszinte fehér facettel, a legfinomabb minőségig készíttetnek

OCASEK KÁROLY
fényképészeti karton-gyárában
Budapest, VI. ker., Király-utca 26. sz.
Arany- és ezüst-nyomás.

Hamburg

Beit & Co.

Druckfarben-Fabriken

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

ORMOS
GUSZINY
UTÓDA

PHOTOCINCOGRAPHIAI-MŰINTÉZET
VII. BUDAPEST AKACZFA-U. 47.

KÉSZÍTI A LEGJOBB
• HLI(HÉKET) •
MINDENFELE NYOMTATVANYHÖZ

FAMETSZETEK

HAZON KIVÜLI FELVÉTELEK
JUTANYOS ÁRBAN

SCHÖNTAG GYULA

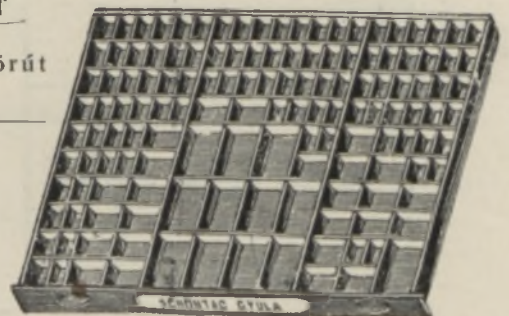
szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

*
Arjegyzék ingyen
és bérmentve.

December hó végén
jelenik meg!

MAGYAR
NYOMDÁSZOK
ÉVKÖNYVE

SZERKESZTI
PAVLOVSZKY J. ALAJOS
KIADJA
A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1903

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM

Ára helyben 1 K 20 f, vidékre
portomentes küldéssel
1 K 44 f.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-
metszés, vésőintézet és
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZAGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

Budapest, Podmaniczky-u. 73.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti
berendezések szállítására is vállalkozik,
pontos teljesítést garantirozva.

Államilag kedvezményezett első magyar
könyv- és könyomdai festékgyár

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON
56-64.

47.004. és 53.406.
számú osztrák-magyar
szabadalmak.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX., Márton-utca 19.

Készít legjobb minőségű ujság-,
illusztráció-, mű-, díszmű- és
mindenféle színes és fekete fes-
tékeket, Patent gelatin-henger-
anyagot. **Szedősorzókat**, iga-
zitható feszítővel, szabad. saját
találmány. Bronzok, kenczék, ko-
romgetés.

KITŰN-
TETÉSEK:

Temesvár 1891. Philip-
popol 1892. Országos
Iparegyesület 1892.
Milleniumi kiállítás
Budapest 1896.

A kombinált
szedő- és soröntő-gép

TYPOGRAPH

FÖLÜLMUL MINDEN MÁS GÉPET!

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

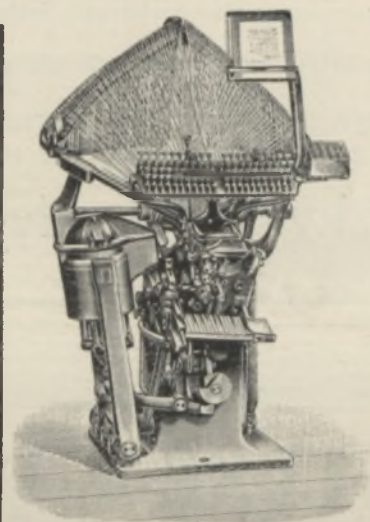
Bécsben : Bartelt Brunónál 2 gép, J. L. Bondi & Sohn cégénél 2, a Deutsche Zeitung-nál 4, a Deutsches Volksblatt-nál 8, Hornung B.-nél 2, Jasper Frigyes-nél 2 gép.

Budapesten : a Pallas r.-t. nyomdájában 1 gép, az Európa-nyomdában 3, a Beer E. és Társa nyomdában 12 gép.

Gablonzban : Spiethoff Gusztávnál 1 gép.

Grácban : a Styria cs. kir. egyetemi nyomdában 12 gép.

Győrött : a Pannonia nyomdában 1 gép.

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

Innsbruck : C. Lampe 2, Wagner egyet. ny. 4. Klagenfurtban : J. & R. Bertschingernél 1 gép. Kuttnerbergben : Solc Károlynál 1 gép.

Meranban : Pöltzelberger S.-nél 1 gép.

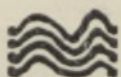
Prágában : a Politik könyvnyomdájában 3, az Unie-ben 3 gép.

Saizburg : Halauska's Wittwe & Eiblhuber cégénél 2, Kiesel R.-nél 2 gép.

Troppauban : Drechsler Adolfnál 2, Strasilla Ágostnál 2 gép.

Zágrábban : az államnyomdában 3 gép.

A gép egyszerűségéről, jövedelmezőségéről és munkaképességéről való meggyőződés mind szélesebb körben terjed.

Magyarországon és Ausztriában
immár 76 ilyen gép működik.

További Typograph-gépek felállításáról most tárgyalunk. Prospektusokat, betűmintákat, bizonyítványokat stb. szívesen küld az ausztria-magyarországi főképviseelő:

Polacsek Frigyes, Wien, VI/1., Theobaldgasse 8.

Párisi világkiállítás 1900: Grand Prix.

Monoline-Szedőgépek

a steyri Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft

precziós gyártmánya, a legegyszerűbb,
legolcsóbb és legtökéletesebb szedőgép.

A Monoline-gépek immár működésben állanak: Bécsben a cs. kir. udvari és államnyomdában, a császári Wiener Zeitung, a Neue Freie Presse, Fremdenblatt, Extrablatt, Steyermühle, St. Norbertus-nyomda, R. v. Waldheim cégű üzletekben; Budapesten a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében és még egyéb városokban.

Kizárólagos gyártási engedély Ausztria, Magyarország, Szerbia, Románia és Bulgária részére

A. Marklowsky v. Pernstein, WIEN, VI., Wallgasse 26.

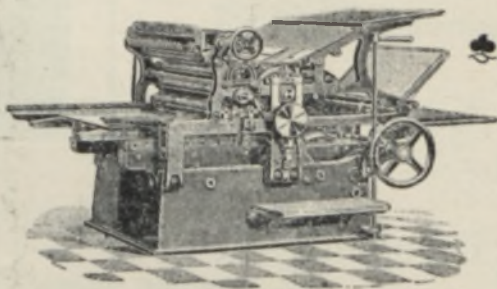
VICTORIA-WERKE A.-G., NÜRNBERG

ajánlják sokféle szabadalommal és mintával védett

könyvnyomó gyorssajtóikat, hengeres kézisajtóikat,

a szedés és nyomás véghezvitelére való eszközeiket.

Összes gyártmányaik szeltében kedveltek s a legjelesebb nyomdaintézetekben is használatosak.

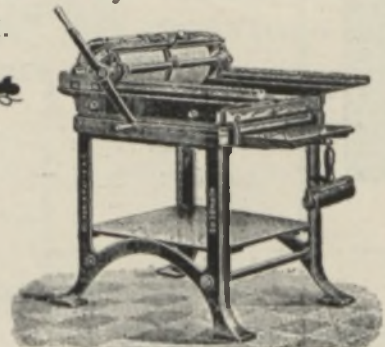

KÉPVISELI

KLEIN JÓZSEF

BUDAPESTEN

VI., Podmaniczky-utca 73.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

**WOLTITZ
MANFRÉD**

TELEFON
18-99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
CHEMIKOGRAFIA
4-SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLITOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

**Könyv- és könyomdai
festékgyár.**

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST
VII., Király-utca 19. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPEST.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4
festékdörzsölő hengerrel. Kétszint
nyomó gépek, 2 festékszerkezettel,
2 vagy 4 festékdörzsölő henger-
rel. Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késköszörülő-gépek.
= Csomagoló- és simító-sajtók. =

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-
állás mellett jutányos árért eladó.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású- és
kivágó-sajtók. Könyvnyomdai kézi-
sajtók. Tömöntödei berendezések.
Könyomdai gyorsajtók. Transz-
misszió-telepek. Hungária akczi-
densch-gyorsajtók.

KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK

ujságok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszínbeni nyomására,
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó
késajtógató készülékkel.

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTÖDE

RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPESTEN

VI., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS. ↓		TÖMÖNTÖDE. ↓ ↓ ↓
MECHANIKAI MŰHELY.		ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS. ↓
GALVANOPLASZTIKA. ↓		RÉZLÉNIÁ-GYÁRTÁS. ↓

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan foganatosíthatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV- és CZÍMBETŰKBŐL,

Közzetektől, rézléniákból és kizárásokból,
 továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai
 felszerelvényekből.

TELEFON 23—70. SZ.

ADONSÁG

!!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

Czettel és Bendtner szabadalma. ↓

EGER, a postabélyeg kelte.

Mélyen tisztelt Nagysád!

Tisztelettel van szerencsém becses tudomására hozni, miszerint Káptalan-utcza 26. szám alatt levő

Női-divat termemben

minden e szakmába vágó munkákat a mai kor igényeinek teljesen megfelelő módon készítetek.

Az általam előállított darabok úgy a divatos szabást, mint az izléses és csinos kidolgozást illetőleg győztesen megállják a versenyt a legelső rangú fővárosi termék készítményeivel szemben is.

Készítményeim iránt legnagyobb biztositéket nyujt eddigi megrendelőim teljes elismerése és több évi tapasztalatom.

Becsés pártfogását kérve maradok

kiváló tisztelettel

BARÁTH ISTVÁNNÉ.

ELŐ MARYAR

BETÖNTÖDE

ВЕТОНТӨДЕ

VI BÉSENYI HYZKÉ

QUARNERO

A MAGYAR TENGERPART

FIUME

PESTI KÖNYVTOMDA R. T. NYOMÁSA.

Movács 1912

- Nagy-Becserek**
Jokly Lipót.
PleitZ Fer. Pál utóda (dr. Brajyer L. és Mayer R.).
Sepros Valter.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruigyar r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József Ifj.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnar S.).
- Nagy-Kikinda**
Gujin V.
Pannonia ny.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagy-Marton**
Oellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Seben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecezana.
- Nagy-Szécsény**
Glattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz L.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllös**
Ugocsa közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorella Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Höng I.
Láng József.
Laszky Armin.
Neumann Vilmos.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t. (bérlo : Csávássy Gyula).
- Námesztó**
Schein M.
- Naszód**
Schwartz Mór.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth Béla.
- Nyiregyháza**
Bessenyei ny.
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos : özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hirlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).
- Nyirbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzter Zsigmond.
Kapsz és Kramár
Löwy Antal
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Lévai Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Brück P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
Tillmann R.
- Ó-Széplak**
Nyitraivölgyi gazd. egyll. ny.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Wittgischlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Armin.
Ref. főisk. nyomda.
Stern Rezső.
- Pásztó**
Schlesinger Mihály.
- Pécs**
Lyceumi nyomda.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taiza József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Oatter és Frischmann.
Hungária-ny.
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf és fia.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freistadt Mór.
Katholikus nyomda.
Natali M.
Preisak Győző utóda.
Westung. Grenzbothe ny. (tul.: Simonyi Iván).
Wlgand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosen-zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Róde I.
- Rákospalota**
Csongrádi Simonovics Kornél.
Fischer és Deutsch
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábel Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsahegy**
Kohn József.
Salva és Herle.
- Salgó-Tarján**
Friedler Armin.
Pollacsek József
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurecs és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlo : Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vajna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein F.)
- Somorja**
Goldstein József.
- Sopron**
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Géza).
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kreinazner.
Zullner Dezso.
- Stájerlak**
Hollschätz F.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Braun Adolf.
Kladek István és Társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Ódr. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolcza**
Neumann, Teszlík és Tsa.
- Szarvas**
Dolesch és Müller.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.—
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Riegel Zoltán.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Szegzárd**
Arva J.
Báter János.
Lengyel Pál.
Ujfalussy Lajos utóda :
Molnár Mór.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Dehreczeni Gyula.
Eisler Adolf.
Glicsek Mor.
Singer E.
Számmer Imre (tulajdonos : Heckenast Kálmán).
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Nátháné.
- Szentes**
Kecskeméti Szabó Kálmán és Vajda Ernő.
Szentes és Vidéke ny.
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**
Schwarz I.
- Szent-Gothárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Schreiber Mór
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Carvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszo**
Blank Simon.
- Szilágy-Cseh**
Berkovits R.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Šzill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót és fia.
Fuchs Manó.
Hay és Grün (Várm. ny.).
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda : Szele és Breittfeld.
- Tab**
Perl Pál.
- Tapolcza**
Löwy B.
- Tasnád**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei ny.
Csendes J.
Délmagyarors. könyvny.
Outenberg-ny.
Mangold Sándor.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Steiner Ferencz).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Goldstein I.
- Tokaj**
Gestetner Adolf.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Füssy és Sztupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turócs-Szent-Márton**
Gasparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné)
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal és József.
Krömer Alajos.
Salgó és Társa.
- Új-Verbász**
Pfiszer József.
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Hungária-ny. (Friedmann Samu).
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Oellisz Miksa
Jager Bertalan.
Levai Mór.
Székely és Illés.
Unio könyvnyomda
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely**
Brück Ignác.
Horovitz Adolf.
Löwysohn Manó.
Steinmann J.
- Vajda-Hunyad**
Ideál-könyvnyomda.
- Verebely**
Neufeld Sándor.
- Versce**
Kehrer Béla.
Kirchner Ernő.
Veronits József.
- Veszprém**
Dunántúli ny.
Egyházmegyei könyvny.
Krausz A. Fia.
Népakarat nyomdája (tul.: Takats Sz.).
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália és tsa.
Unger Antal.
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Beretka Imre.
Kabos Armin.
Fekete Sándor.
- Zillah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Nádossy Ferencz.
Schlesinger Ignác.
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**
Bittermann Nándor és Fia.
Kollár József.
Ohlát Károly.
- Zsolna**
Biel és Jelinek
Glasel Samu.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI

papirgyár raktára

BUDAPEST

VI., Gyár-utca 64. szám.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló,
göngy-, itatós-,
szűrő- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papírok

MASOLO-
SELYEM- ÉS
VIRÁGSELYEM-
PAPÍROK

Merített író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindenemű lemezek stb.

UNION

FOTÓZINKOGRAFIAI
MINTÉZET

AUTOTYPIA
FOTOTYPIA
CHEMIGRAFIA
FOTOLITHOGRAFIA

BUDAPEST

VI. UJ-UTCA 37^{sz}

MINDENEMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT:

KÜL ÉS BEL FENYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL

GYÁRAKRŐL TÁRGYAKRŐL STR. ESZKÖZÖLTETIK

TELEFON: 295

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 11.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-

MEL LETT KITŰNTETVE.

ALAPÍTOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○
○○○○○○○○○○ CZEGERNEK